

HiT skrift nr 2/2012

På sporet av adopsjon

Ellinor Young

Fakultet for helse- og sosialfag (Porsgrunn)

**Høgskolen i Telemark
Porsgrunn 2012**

HiT skrift nr 2/2012

ISBN 82-7206-339-8 (trykt)

ISBN 82-7206-340-4 (online)

ISSN 1501-8539 (trykt)

ISSN 1503-3767 (online)

Serietittel: *HiT skrift* eller *HiT Publication*

Høgskolen i Telemark

Postboks 203

3901 Porsgrunn

Telefon 35 57 50 00

Telefaks 35 57 50 01

<http://www.hit.no/>

Trykk: Kopisenteret. HiT-Bø

© Forfatteren/Høgskolen i Telemark

Det må ikke kopieres fra rapporten i strid med åndsverkloven og fotografiloven, eller i strid med avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorganisasjon for rettighetshavere til åndsverk

Forord

Denne FOU rapporten er skrevet på bakgrunn av innsamlet materialet fra 21 adopsjonsmapper i barnevernet som endte med adopsjon. FOU prosjektet har vært støttet av FOU utvalget i Hit avdeling HS. Prosjektet ville ikke vært mulig uten stor velvilje fra de kommuner som ga av sin tid for å finne fram mapper som for mange år siden kunne være arkivert i fjernarkiver. Jeg takker min veileder Ketil Eide.

Ellinor Young

Innhold

Sammendrag	3
Innledning	5
1. På sporet av adopsjon	6
1.1 Hva er dette prosjektets problemstilling	6
1.2 Teoretiske avklaringer	6
1.3 Adopsjon i et historisk perspektiv	8
1.3 Omfanget av adopsjon i Norge	9
2. Adopsjon som barnevernstiltak i et utvalg forsknings- og faglitteratur	12
2.1 Adopsjon som et godt barnevernstiltak	13
2.2 En praktikers evaluering av adopsjonspraksis	14
3. Metodiske tilnærminger	16
3.1 Mors bakgrunn og eventuell samtykke til adopsjon	16
3.2 Samtykke til adopsjon	17
3.3 Barnets alder ved fosterhjems plassering og adopsjon	18
3.4 Tilgang til materialet	18
3.4.1 Anonymisering av saker	19
3.4.2 Behandling av materialet	20
3.4.3 Nærhet til feltet som en problemstilling	21
3.5 Beskrivelse av en barnevernsmappe	21
3.6 Analyse av materialet	22
4. En narrativ analyse av dokumenter i barnevernsmapper ..	24
4.1 Inngangshistorien. Notater som narrative brikker i en framtidig adopsjonssak:	24
4.1.1 Gros sak	24
4.1.2 Annes sak	26
4.1.3 Kommentar – tidlig intervensjon som bakgrunnsfortelling til adopsjon	27
4.2 Kompliserende handling	28
4.2.1 Annes sak. Barndommens betydning	28

4.2.2 Gros sak. Barnet i teksten	29
4.2.3 Kommentar: Adopsjon handler om omsorgssvikt i generasjoner	31
4.3 Utgangshistorie. Adopsjon som prosess og resultat.....	31
4.3.1 Gros sak. Samtykke til adopsjon som en prosess.....	32
4.3.1.1 Kommentar: Adopsjon en varslet prosess.....	33
4.3.2 Annes sak. Tvangsadopsjon som resultat.....	33
4.3.2.1 Kommentar: Fravær av tilstedeværelse.....	34
5. Oppsummering og konklusjon	36
Hva kan bevege en sak fra fosterhjem til adopsjon?.....	36
På sporet av adopsjon gjennom beskrivelse av mor og barn.....	37
Avslutning.....	37
Referanser	39

Sammendrag

Denne undersøkelsen handler om adopsjon som barnevernstiltak. Undersøkelsen baserer seg på studie av tekster i barnevernsmapper. Sakene som ble lest var behandlet i barneverstjenesten i perioden 1985 til 2009. Sakene hadde alle en kjent utgangshistorie – Adopsjon. 21 saker ble gjennomlest, med fokus på hvorfor akkurat disse sakene hadde endt med adopsjon. Adopsjon er et lite benyttet tiltak i barnevernet og det er et avvik fra plasseringsalternativene for barn når barn i barnevernet blir plassert. Det viste seg at barna ble tatt under omsorg før de var 3 år. Barna ble adoptert i alder mellom 1,5 år og 11 år. Inngangshistorien viste at saksbehandler tidlig i saken skrev notater som ble arkivert fordi de ga uttrykk for stor bekymring for framtidig omsorg for barnet. Saksbehandlere i saken hadde kontinuitet i sakene og deres arbeid som nedskrivere og samlere av informasjon i sakene var en prosess som endte med adopsjon. Det er et spørsmål om det var sakene i seg selv, eller saksbehandlers rolle som pådriver som gjorde adopsjon mulig. Tekstene i barnevernsmapper er lest som fortellinger som har en inngangshistorie, en hendelse eller hendelser som kompliserer sakene og som fører til at utgangshistorien ender med adopsjon. I denne undersøkelsen har mitt anliggende vært å se på om det er mulig å finne noen spor i tekstene som kan gi forståelse av adopsjon i en barnevernsammenheng.

Emneord: adopsjon, tvangsadopsjon, fosterbarnadopsjon, barnevern

Innledning

Adopsjonssaker er unike i barnevernssammenheng fordi det er svært få saker som blir adopsjonssaker. I 2009 var det ca 9000 barn som var under omsorg. Av disse ble 43 fosterhjemsadoptert. Dette er saker som må behandles juridisk og faglig korrekt dersom de skal kunne få gjennomslag. Det er fylkesnemnd og eventuelt Tingsrett og Lagrett ¹ som har saken til behandling før det fattes endelig beslutning.

Dette forskningsprosjektet startet som en undring over hvorfor adopsjon et lite brukt tiltak i barnevernet. Dette fordi det viser seg at barn i barnevernet som blir adoptert klarer seg svært bra (Christoffersen, Hammen, Andersen og Jeldtoft 2007). Fosterbarn har derimot en langt mer usikker framtid (Backe-Hansen, Egelund og Havik, 2010 s. 73). I 2008 ble det startet en adopsjonsdebatt i Barne- og likestillingsdepartementet som resulterte i NOU 2009:22 og NOU 2012:5. Det ble på bakgrunn av denne debatten også en endring i barnevernsloven. I dag er det mulig å gjennomføre det som blir kalt åpen adopsjon i barnevernssaker for fosterhjemsadopterte barn (BVL § 4-20a). En åpen adopsjon i barnevernssammenheng gjør det mulig for biologiske foreldre å ha samvær med barnet etter adopsjonen, dersom det er til barnets beste og adopsjonsforeldrene er enige.

---

¹ Fra 2004 er det Barne-ungdoms og familieetaten (BUFETAT) på regionsnivå som behandler adopsjonssaker.

I. På sporet av adopsjon

I.1 Hva er dette prosjektets problemstilling

Turid Vogt Grinde (2006) omtaler adopsjonssaker som ekstremaker. Dette betyr at det i de sakene som ender med adopsjon er det ekstreme forhold i foreldrenes hverdagsliv, særlig mors liv fordi far er som regel fraværende i barnevernssaker. Men hva er det å være ekstrem? Barnevernsmødre og fedre er allerede utenfor normalområde dersom en ser på vanlige levekårsvariabler. De har liten utdannelse og dårlige arbeidsforhold, er enten arbeidsløse eller lavtlønnete. Det er et generasjonsperspektiv i sakene. Dette betyr at barnevernstilknytning kan gå fra den ene generasjon til den andre som en form for sosial arv. (Killén 2004, NOU 2000:12, Clausen og Kristoffersen 2008). I NOU 2000:12 s. 32 viser at barn som blir tatt under omsorg handler om foreldres manglende omsorgsevne, barnets atferd, foreldrenes rusmisbruk og foreldrenes reduserte psykiske helse. Begrunnelsen handler om at foreldrene ikke kan ta hånd om barna sine på grunn av manglende evner eller på grunn av atferd som ikke blir akseptert.

Min problemstilling i dette prosjektet har vært å se på hva det er ved de foreliggende sakene som, på tross av likheter med andre barnevernssaker, gjør at de blir fremmet som adopsjonssaker. Den samlede historien består av dokumenter av ulike slag ordnet i kronologisk rekkefølge i en barnvernsmappe av en eller flere saksbehandlere på et barnevernskontor. Mitt spørsmål til materialet har vært;

Hva er det som kan bevege en sak fra fosterhjemplassering til en adopsjon? Er det spor av tidlig mening om adopsjon i sakene? Ser det ut som om framstillingen av barnet i teksten får betydning for adopsjonsspørsmålet?

Gjennom problemstillingen er intensjonen å få kunnskap om hvordan teksten i dokumentene kan bidra til at saksbehandlere foreslår adopsjon som tiltak. Mitt perspektiv retter seg mot hvordan saksbehandleren skriver fram historien for å fremme en sak til adopsjon. Jeg vil ha et særlig perspektiv på hvordan saksbehandler skriver seg inn i saken, hvilke virkemiddel hun bruker og hva som synes å være fokus for denne sjeldne beslutningen om adopsjon.

I.2 Teoretiske avklaringer

Dokumenter i en barnevernsmappe kan forstås som kronologisk nedtegnede hendelser, slik de kom tilsyne for saksbehandleren. Slik kan dokumenter produsere mening i en historie (White 2003). Dersom nedtegnelsene er kronologiske og kjeder seg sammen til en hendelsesrekke hvor resultatet i et historisk perspektiv er kjent, kan historien i seg selv tilsynelatende virke logisk i sin årsak virkning framstilling. På den andre siden kan dokumenter som er samlet inn og skrevet ned i en kronologisk ordnet dokumentmappe fortelle en historie om en saksbehandleres måte å forstå hva som er viktig og ikke viktig i

en pågående barnevernssak. Det er en intertekstualitet i tekstene som ikke nødvendigvis kommer fram i en kronologisk ordnet mappe, men som synes gjennom tolkning av tekstene (Engebretsen 2006, 2007). Med intertekstualitet menes her hvordan tekster kommuniserer med hverandre. Dette kan for eksempel være hvordan notater som dokument føres fra samtaler med mor eller andre, har en sammenheng med dokumenter av typen informasjon om barnet fra fødeavdelingen eller informasjon om rusatferd før barnet ble født. Slik kan tekstene gjennom en annen type sammenheng enn de kronologiske, vise hvordan saksbehandler er med på å forme saken mer aktivt enn det som tilsynelatende ligger av dokumenter i en mappe.

Med utgangspunkt i narrativ teori vil derfor dokumentene bli analysert som en fortelling med en struktur som fortelles både som en fortelling og i en form eller på en måte som viser diskursen i fortellingen (Robertson 2008). I betydningen hvilke virkemidler som blir brukt for å formidle historiene. White (2003) viser til at kronologiske nedtegnelser er "tynne" beskrivelser som ikke i seg selv kan gi mening til en fortelling. Det er dokumentenes "tykke" beskrivelser hvor strukturen i hendelsene kommer fram uten nødvendigvis en kronologisk rekkefølge, slik også Bal (1997) viser til, som utgjør en narrativ. Det er gjennom de tykke beskrivelser mening trer fram i teksten. Det gir mening til fortellingen også gjennom den formen fortellingen framstilles på. Dokumenter i saken kan derfor settes sammen til en fortelling, uten nødvendigvis å være kronologisk sammenhengende.

Mitt perspektiv i dette forskningsprosjektet er rettet mot saksbehandlers måte å skrive fram en sak om adopsjon. Ved bruk av narrative analyse kan adopsjonshistorien gi mening til hvorfor akkurat disse sakene blir valgt ut til å fremmes for adopsjon. White (2003 s. 19) skriver: "a discourse is regarded as an apparatus for the production of meaning, rather than as only a vehicle for the transmission of information about an extrinsic referent". Slik sett er narrative analyse med på å både fortelle en historie og få fram den diskurs som historien fortelles med og om.

Tekstanalyse av barnevernsdokumenter er anvendt av Hall (1997). Hall (1997) tar utgangspunkt i egen erfaring som sosialarbeider når han bruker tekstanalyse for å vise hvordan mødre framstilles i en barnevernsmappe av sosialarbeidere. Narrativ analyse med utgangspunkt i tekst i barnevernsmapper, kan være en metode for å analysere barnevernshistorier gjennom skrevne dokumenter, i motsetning til fortalte fortellinger via intervjuer. Samtidig vil en slik bestemt måte, også være et valg av teoretisk perspektiv. Engebretsen (2006, 2007) forsker på barnevernet som tekst, nettopp gjennom analyse av utvalgte tekster i barnevernsmapper. Han anvender tekstanalyse tett opp mot det litterære feltet i sin analyse. Aslestad (1999) tar også i bruk tekstanalyse i "Pasienten som tekst", en analyse av dokumenter fra Gaustad sinnsykehus. Fortellinger har en struktur og en plass i et politisk landskap (White 2003). Hendelser som beskrives av noen har også sin historie som påvirkes av hendelser utenfor teksten. Derfor vil jeg gi en kort historisk oversikt over adopsjon som tiltak for å forstå hvordan adopsjon kan gi mening i perioden 1985 til 2009.

1.3 Adopsjon i et historisk perspektiv

Vergerådsloven av 1896 hadde ingen bestemmelse om adopsjon. Adopsjon ble først et tema gjennom Adopsjonsloven av 1917². Først i barnevernsloven av 1953 kommer det bestemmelse om fratakelse av foreldreansvar og mulighet til å foreslå adopsjon gjennom de vanlige statlige adopsjonsprosesser (Hognestad, Steenberg 200).

Hvorfor kommer fratakelse av foreldreansvar og en mulig adopsjon inn som en bestemmelse i barnevernsloven av 1953? Tizard (1977) viser til at adopsjon blir lukket etter den andre verdenskrig i slutten av 40 årene. Den tidlige adopsjonsloven både i Norge og England hadde det som prinsipp at en adopsjon var svak, i betydningen at barna ikke hadde full arverett av sine adopsjonsforeldre, men fortsatt var knyttet til sine biologiske foreldre. I Adopsjonsloven av 1917 handlet det først og fremst om svake adopsjoner - det adopterte barnet fikk ikke alle rettigheter, det var et var et forbehold bl.a. om arverett og om barnets mentale evner. Dette kan forstås som om det var returret på barnet. Det var de voksne ikke barna som var i fokus. I Norge ble det i adopsjonsloven av 1936 åpnet for både svak og sterk eller lukket adopsjon, og i 1956 var det kun lukket adopsjon.

Tizard skriver at det i England oppstår en total brytning med det biologiske prinsipp ved innføring av lukket adopsjon. Hennes utgangspunkt var at det var stor tilgang på foreldreløse barn og uønskede "krigsbarn" etter 2 verdenskrig. Det var mange barn som hadde behov for foreldre og omvendt. Zelitzer (1994) viser til hvordan barn ble verdifulle som bekreftelse på familie i andre halvdel av 1900. Dett førte til større behov for adopsjon fra barnløse par. Historisk sett har barn vært av verdi som arbeidskraft og videreføring av familienavn og gårdsslekter. Sett med norske øyne er dette opptakten til adopsjonsloven av 1917. Før dette var det vanlig med fostring av barn særlig med tanke på arbeidskraft (Hagen 2001)

Tvangsadopsjoner har sin egen logikk. Derrida (2002)³ sier at det er viktig å se på lovens historie for å forstå loven. Hvorfor kommer det en tvangsparagraf som gir makt til barnevernsnemndene til å frata foreldreansvar i 1953?

Det er alltid "vold" som ligger til grunn for en lovs oppkomst sier Derrida. Det er begått urett som møtes med rett til å dømme – det urette nedkjempes ved rett til å dømme gjennom lovens bokstav. Vold må ikke her forstås bokstavelig, men hvordan kan det kan forstås? Tvangsparagrafen i barnevernsloven kommer til som et resultat av et konfliktema i tiden – altså i perioden 1947 til 1951. Dette er den perioden barnevernskomiteen arbeidet med innstilling til barnevernslov av 1953. Hva var konflikten i tiden? Eller konteksten for ideen og forestillingen om tvangsadopsjon?

Det er her det kan være en kobling til både ønske om å skulle kunne skjule "krigsbarna", enten gjennom tvangsadopsjon eller som det også ble diskutert i tiden, å tvangsdeportere

---

² Revidert 1936,1956,1985,2009

³ Lovens makt J.Derrida (2002) med etterord av Bjørn Christer Ekeland og Arild Linnberg

krigsbarn ut av Norge. Det ble ikke en realitet i Norge, men i England foregikk dette i stor stil – ”barnemigranter” som ble sendt til Australia og Canada (Triselotis, Feas og Kyle 2005).

I forarbeidene til barnevernsloven av 1953 er adopsjon nevnt i forbindelse med foreldres død. For mange krigsbarn var foreldre å regnes som ”døde”. Særlig var dette mødre som ikke hadde mulighet til å ta barna hjem (Olsen 1998, Hagen 2001). Dersom en setter adopsjon i kontekst knytte til den perioden forarbeidene ble skrevet, er det ikke tanken om adopsjon som egnet tiltak for barn under omsorg som er tema. Man mente at tiltak som barnehjem og fosterhjem var godt nok for barn. Dessuten var det betydelig tro på det forebyggende arbeidet. Barnevernslovens bestemmelser om fratakelse av foreldreansvar⁴ kan synes å være ment å skulle være for barn med døde foreldre eller krigsbarn. Dermed var det også den vanlige adopsjonsgangen via fylkesmannens kontor, som ble barnevernsbarns vei til adopsjon, akkurat som alle andre adopterte barn. Fylkesmannen ga bevilling til adopsjon. Det barnevernsloven av 1953 derimot satte fokus på var system for godkjenning av adopsjon og privat formidling av adopsjon. Her kom det bestemmelser om godkjenningsordninger via barnevernsnemndene. Det ble heller ikke lov for private jordmødre og advokater å drive formidling av barn til adopsjon (Hagen 2001, Hvalvik og Young 2006, Meyer 2007)

Barnevernsloven av 1992 har fått en egen bestemmelse hvor barneverntjenesten kan fremme adopsjon som tiltak for fylkesnemnda. Dette er et paradigmeskifte i adopsjonslovgivningen hvor det åpnes for anvendelse av adopsjon som eget tiltak knytte til barnevernets handlingsrepertoar.

1.3 Omfanget av adopsjon i Norge

Adopsjon er et lite brukt tiltak i barnevernet i Norge. I perioden 2006-2010 var det til sammen 160 fosterbarnsadopsjoner. Tallet varierer mellom 43 og 29 pr år. Av disse var 11 tvangsadopsjoner (NOU 2009:21 s. 133-134). I alt var ca. 9000 barn og ungdom pr år i samme periode under omsorg. Fosterbarnsadopsjoner inkluderer også frivillig samtykke fra biologiske foreldre. Det er de frivillige fosterbarnsadopsjoner som er den vanlige framgangsmåten ved adopsjon av fosterbarn som er under omsorg av barneverntjenesten. Skivenes (2009) skriver at tiltross for dette så er det et enda mindre anvendt tiltak i Sverige og Danmark. USA og England derimot, har adopsjon som et ønsket tiltak i barnevernet. Slik sett er det normer som er ulike i ulike land. Fosterbarn har en usikker stilling i fosterfamilien fordi de er på oppsigelse. De er ca 1000 barn som flyttes fra fosterhjem i Norge pr år (Brennpunkt 2010, Barneombudet 2009). Dette tallet må sees i sammenheng med antall plasserte barn som er på ca 9000 pr år. Det er bekymringsfullt at barn under omsorg blir utsatt for flyttinger i barnevernet fordi de mister stabilitet og kontinuitet som er av avgjørende betydning for god psykisk helse (Sellick, Thoburn og Philpot 2004, Bendiksen 2008, Backe-Hansen, Egelund og Havik 2010).

---

⁴ Barnevernsloven av 17. juli 1953 § 20

Det er interessant i seg selv at adopsjon som tiltak i barnevernet er et svært lite anvendt barneverns tiltak. Adopsjon representerer et brudd i det som er det vanlige i barnevernet. Dette viser statistikk over tiltak i barnevernet, barn under omsorg og barn adoptert.

Tabell 1. Tiltak i barnevernet fra 1957 til 2007

År	Tiltak i barnevernet	Barn under omsorg	Tvangsadopsjon
2009	46 500	6603	30 fosterbarnsadoptisjon
2008			23fosterbarnsadoptisjon
2007	33917	6406	43 fosterbarnsadoptisjon 7 andre adopterte
1997	22481	4845	67 (andre adopterte)
1987		3795	91 (andre adopterte)
1977	8691	2882(F) 1377 (I)	
1967	6898	2076(F) 1978(I)	

*Tabellen er utarbeidet på bakgrunn av statistikk fra SSB. Fra 2007 er det for første gang registrert fosterbarnsadoptisjoner. Adopsjonsstatistikken begynner i 1963. Det er valgt et tiårsintervall i framstillingen. Forkortelsen F står for fosterhjem, I for institusjon

Det en ser av statistikken er at barnevernstiltakene er jevnt stigende i Norge, mens antall barn som adopteres er fallende.

Det er en antagelse at svært få barn returnerer permanent til sine foreldre. Fosterhjem "sprekker" og mange barn kommer på vandring mellom hjem og ulike tiltak (Svensson 1980, Brennpunkt 8. november 2010, Backe-Hansen, Egelund og Havik 2010). Det at adopsjon er et lite anvendt tiltak er i seg selv et paradoks også fordi en vet at barn i barnevernet som blir adoptert klarer seg gjennomgående bedre enn barn som forblir fosterbarn eller returnerer hjem (Backe-Hansen 2000, Berg 2010, Christoffersen, Hammen, Andersen og Jeldtoft 2007, Castel, Beckett og Groothuse 2000, Triseliotis, Feast og Kyle 2005). Når det er slik, hva er det da det ikke snakkes om, som ikke tematiseres i tiltaksdebatten i barnevernet? Det som debatteres er det biologiske prinsipp, her er det flere sterke stemmer, men hvem har gjennomslag? NOU 2000: 12 om barnevernet legges det sterk vekt på familieprinsippet i tiltaksutviklingen, og behandlingstankegangen står sterkt i barnevernet. Det er satt ned et utvalg som skal komme med en offentlig utredning om det biologiske prinsipp (BLD18.2.2011). Dette

utvalget vil også bli førende for hvordan adopsjon og det biologiske prinsipp vil posisjonere seg i årene framover.

2. Adopsjon som barnevernstiltak i et utvalg forsknings- og faglitteratur

Adopsjon som barnevernstiltak har kommet fram i faglitteraturen med ujevne mellomrom slik Backe-Hansen (2000) viser til. Det var særlig Svensson (1980) som satte lys på hvordan barn flyttet mellom biologiske hjem, fosterhjem, institusjon og tilbake til hjemmet. Barna fikk ingen tilhørighet, verken på det ene eller det andre stedet.

I et dekonstruktivistisk perspektiv kan en spørre seg hvilke funksjoner faglitteraturen på området har hatt. En tekst kan slik tekstanalytiker Engebretsen (2007 s. 26) viser til, fokusere på selvmotsigelser og tvetydigheter. En lesemetode som har til hensikt å analysere teksten på en slik måte at det er noe annet enn det umiddelbart åpenbare som kommer til syne. Engebretsen sier at hans måte å lese en tekst på er med mistenksomhetens blikk (Engebretsen 2007 s. 18). Han peker på den franske teoretiker Derridas (2002) begrep om dekonstruksjon. Dette igjen handler om å lese teksten med blikk for at teksten ikke bare har en mening og betydning, men at teksten også har en funksjon, teksten er ment å skulle påvirke leseren gjennom sin språkbruk.

Ved å ta utgangspunkt i to artikler: Backe-Hansen 2000 og Berg 2010, ønsker jeg å sette søkelys på faglitteraturens funksjon for betydningen av adopsjon som barnvernstiltak. Perspektivet mitt vil være rettet mot kunnskapsproduksjon i feltet. Hvilke kunnskap er det fagfeltet produserer og hva vil de politiske myndigheter med sine innspill og utspill om adopsjon som barnevernstiltak?

Utvalget av tekster er gjort etter søk om adopsjon i søkermotorer fra BIBSYS⁵. Tekster som her er valgt er knyttet til det norske barnevernsfeltet gjennom de 10 siste år. Det er et stort tilfang av adopsjonslitteratur fra England og USA (referanser). I 2007 kom Christoffersen, Hammen, Andersen og Jeldtoft med en metastudie av adopsjon som barnevernstiltak, bestilt av Campbell-instituttet i København.⁶ Backe-Hansen er en anerkjent og etablert barnevernsforsker med både egenprodusert forskning og erfaring fra feltet i ulike posisjoner. Hun viser i artikkelen tilbake til 1980 tallet for egen forskning og hun har produsert videre både på 90 og 2000 tallet. Hun er ansatt som forsker ved NOVA⁷. Berg er en praktiker som har arbeidet lenge i barnevernsfeltet (Norges barnevern 2010)

---

⁵ Bibliotek.hit.no database, Idunn, Norart, Academic Search Premier, Eric.

⁶ Campbell Instituttet i København er en institusjon for kunnskapsproduksjon med særlig vekt på metastudier. <http://www.campbellcollaboration.org/>

⁷ NOVA

2.1 Adopsjon som et godt barnevernstiltak

Dersom en ser på overskriften⁸ i Backe-Hansen sin artikkel fra 2000 synes det å være en invitasjon til refleksjon over den tvil som råder om barnevernsbarn skal adopteres mot foreldres vilje. Spørsmålsteget som stilles i overskriften om adopsjon er ønsket tiltak, er symbol for den tvil artikkelforfatteren her mener kjennetegner dette tiltakets anvendelse i barnevernet. Det er en konnativ betydning sett i forhold til teksten som framhever det gode ved adopsjon (Engebretsen 2007).

Artikkelen ønsker å belyse adopsjon som barnvernstiltak. I den grad det er lov å snakke om sjanger i artikkelformer (Engebretsen 2007) er dette en artikkel om egne erfaringer fra Oslo barnevernkontor på 80 og 90 tallet, og erfaring fra sakkyndig arbeid i retten. Artikkelen kan sies å være et diskusjonsinnlegg i sin form, mer enn det er en forskningsartikkel med eget forskningsdesign. Artikkelens formål blir reist i en overskrift i et avsnitt ”Permanency planning” som argument for adopsjon. Dette er en retning innen barnevernsforskning som påpeker barnevernsbarns ustabile oppvekstforhold under offentlig omsorg. En ønsker å etablere familier for livet for barnevernsbarn slik at de unngår den utilsiktede flytting

Artikkelen har brede referanser til og gjengivelser av sentrale adopsjonsstudier fra Sverige og England gjennomført som kvantitative longitudinelle studier, med barnekull født mellom 1950 og 1970. Resultatene er entydige: ”forskning viser at adopsjon er godt barnevern ” (Backe-Hansen 2000 s. 39). Det etableres en troverdighet gjennom bruk av omfattende og solid kvantitativ longitudinell forskning på feltet. Slik sett er artikkelen kunnskapsbasert.

Men Backe-Hansen vil også noe mer. Tekstens bruk av egne erfaringer retter blikket mot verdi debatten i barnevernet. Hun velger her å bruke egne erfaringer og case som illustrasjon på verdi debatten som handler om barnets interesse sett i et biologisk perspektiv. Hun spør da om barnevernstiltak er et lite ønsket barnevernstiltak når det diskuteres som verdistandpunkt? Det er her hun anvender egne erfaringer for å vise hvordan det biologiske prinsipp står sterkt i alle barnevernssaker. Hun viser til hvordan bevissthet rundt bruk av § 20 i 1953 loven⁹ gjorde det mulig å reise sak om adopsjon for noen barn som hadde vært lenge i fosterhjem og hvor det var lite sannsynlig at barna kom til å bli tilbakeført sine foreldre. Hennes utgangspunkt er her at barnevernsarbeiderne selv måtte bli bevisste at det er en mulig løsning å anvende adopsjon som barnevernstiltak.

---

⁸ Overskriften er: Adopsjon som barnevernstiltak Faglig godt – men ikke ønsket?

⁹ Lov om barnevern nr 100 17. juli 1953. Her er det mulig å frata foreldreansvar, men ikke adopsjon. Det var derfor fylkesmannsembete som fikk i oppdrag å hente inn samtykke fra foreldre og søknad fra de etablerte fosterforeldre. Rundskriv nr 3 20. mai 1954 ga utrykk for at sosialdepartementet mente foreldreansvaret kunne frata dersom barnvernsmemnda fant at adopsjon var et den beste løsning. Bendiksen (2008) drøfter i sin bok ”Barn i langvarig fosterhjems plassering ” om 1953 loven ga adgang til å mene noe om adopsjon. Hun bruker rundskriv nr 3 (1954) for å vise at det var et ønske fra departementet.

Teksten er dermed både knyttet til å sette fokus på mangel på kunnskap om lovens anvendelse, og til faglig kunnskap om barns stabilitet, som forutsetning for god utvikling. Dette kan også sees på som en kritikk av barnevernets vurderingskompetanse. Backe-Hansen tar tilslutt for seg en dom fra menneskerettsdomstolen i Strasbourg.¹⁰ Hun sier at denne saken satte debatten om adgang til å frata foreldreansvar for babyer og små barn på dagsorden igjen. Hun fastslår at det er mulig etter § 4-20 i BVL (1992). Tekstens funksjon er her å anvende lovens bokstav som argumenter for at det er mulig og riktig å tenke adopsjon for noen barn hvor det ”må regnes som sannsynlig at foreldrene varig ... ” Teksten etablerer argument gjennom bruk av loven og med henvisning til saker hvor det er sannsynlig at foreldrene ikke vil kunne bedre egen situasjon.

Overraskende konkluderer Backe-Hansen med at åpen adopsjon er det beste, selv om argumentasjonen ellers handler om lukket adopsjon. Tekstens funksjon slik jeg forstår det er å etablere argument for adopsjon gjennom å forhandle fram en løsning hvor det biologiske prinsipp ivaretas gjennom å åpne opp for en fortsatt forbindelse mellom barnet og de biologiske foreldre. Backe-Hansen synes å forhandle om mulige løsninger for å øke barnevernsbarns mulighet til å få en ”familie for livet”. Det er ikke kunnskap om det er best for barnet å beholde kontakten med de biologiske foreldre som styrer denne konklusjonen, men det biologiske prinsippes sterke stilling i samfunnet. Jeg mener at tekstens funksjon ønsker å vise til en mulig vei ut av en verdidebatt hvor det biologiske prinsipp står meget sterkt og kan være til hinder for stabilitet og kontinuitet for barnet. Forslaget om åpen adopsjon er en mellomvei hvor også de biologiske foreldre blir kjent for barnet som en del av barnets identitet. 10 år etter dette debattinnlegget er åpen adopsjon blitt en realitet.

2.2 En praktikers evaluering av adopsjonspraksis

Berg (2010) har laget en internevaluering av adopsjonspraksis i et 20 års perspektiv. Deretter har hun skrevet en artikkel om denne internevalueringen som er tatt inn i Norges Barnevern. Tekstens formål etableres raskt i overskriften i innledning til artikkelen Hvordan gikk det med barna? Rapport fra praksis. Tekstens intensjon er altså å rapportere hvordan det gikk med barn som ble adoptert etter å ha blitt tatt under omsorg av barnevernet. Dette er en artikkel om funn om barn som faktisk er adoptert. Rapportens troverdighet etableres fort gjennom å anvende ”praksiserfaring” som grunnlag for funnene som er gjort. Det er ikke lyktes å finne noen tilsvarende type rapporter eller litteratur gjennom mitt eget søk. Berg anvender også annen forskning som relieff til hvordan det generelt går med barnevernsbarn. Det går ikke bra med dem målt på ulike typer sosioøkonomiske variabler som, utdanningsnivå, mindre deltagelse i arbeidslivet, større sosiale problemer, og dårligere helse.

---

¹⁰ Dette blir også kalt Adele Johansen saken. Her fikk en Norsk kvinne medhold i menneskerettsdomstolen at hun hadde rett på samvær i en sak hvor barnet hadde vært plassert mange år i fosterhjem uten kontakt

Internevaluering er basert på intervju med adopsjonsforeldre og noen adopterte barn over 18 år. Resultatet av denne evalueringen, og tilbakeblikket, er at det går svært bra med de adopterte barna på alle sosioøkonomiske variabler. Med forbehold om at det har vært betydelige helseproblemer som barn. Teksten forhandler med leseren om å etablere en forståelse av barn i ekstrem situasjoner. Barn beskrives ut fra funn i 13 mapper som utsatt for stor risiko for betydelig omsorgssvikt fra foreldrene. Kun fire av 13 barn regnes som "friske og ikke skadede barn" ved omsorgsovertakelse. Funnet viser at det går svært bra med 10 av 13 barn ved evalueringstidspunktet

Det er i teksten vektlagt at det er praksisfeltet og en praktiker som skriver. Berg har dessuten ønske om at praktikere får sin stemme hørt i fagartikler på lik linje med forskere Dette kan forstås som en kritikk til praktikere om ikke å systematisere egen erfaring og en kritikk til forskere som ikke får fram praktikerens erfaringer.

Som praktiker er det praktikerens egen rolle i adopsjon saken som også er en del av tekstens funksjon. Dette etableres særlig i utsagnet "undersøkelsen viser at informasjon fra adoptivforeldrene fikk om barnet i forkant var viktig". Teksten vil forhandle fram en forståelse av at praktikere gjennom å ta grep om adopsjon som barnvernstiltak etablerer en god praksis som førere til best mulig framtidsutsikter for barnet. Saksbehandlerens rolle er sentral, sammen med gode adopsjonsforeldres engasjement og tilknytning til barnet. Dermed gir denne teksten føringer og signaler om adopsjon som det beste tiltak. Overraskende viser teksten til (NB 2010 s. 58) at det blir stilt spørsmål ved om det er riktig å adoptere bort barn som har store relasjonsskader og som har stort behov for oppfølging og støtte. Dette gir teksten dobbeltbunn som kommer igjen i siste avsnitt; "samtidig er det grunn til å understreke at det i hver sak bør gjøres grundig vurdering av barnets egnethet for adopsjon". Tekstens funksjon framstår slik sett både som en forsvarer av adopsjon som barnevernstiltak, men også med en advarsel om at det ikke er alle barn som bør adopteres bort. Det er barn med størst risiko for store relasjonelle vansker. Denne teksten etablerer argumenter mot adopsjon for de mest relasjonsskadede barn, uten at det tydeliggjøres hvem disse barna er og hvem som skal avgjøre dette. Dette er en verdi debatt som etableres i teksten på bakgrunn av utsagn fra adopsjonsforeldres erfaring. Er det en debatt om verdige og uverdige? Tekstens funksjon kan sies å etablere en gryende ide om at adopsjon har sine muligheter, men også sine begrensninger på bakgrunn av utsagn fra et lite utvalg med erfaringspraksis. Teksten underkommunerer om dette er en debatt om behandlingsapparatets begrensninger, mer enn en debatt om verdig eller uverdige adopsjonsmulige barn.

3. Metodiske tilnærminger

Dette kapittelet skal innholde en beskrivelse av framgangsmåter for innsamling og analyse av data. I første fase av dokument analysen var gjennomlesning av dokumenter tema. Det ble laget en matrise over de 21 sakene på variabler som kunne sammenlignes, bl.a. om mødrene ga samtykke til adopsjon etter omsorgsovertakelse. Det blir derfor først gitt en oversikt om mødrene i utvalget. Beskrivelsen berører sentrale trekk ved mødrene, deres bakgrunn og relasjoner slik de kom fram i dokumentene. Det blir også gitt en kort framstilling av mors samtykke til adopsjon og en kort oversikt over barnets alder ved plassering og ved adopsjon. Deretter gjøres en beskrivelse av selve barnevernsmappene, anonymisering, bearbeiding av materialet og analyse. Den metodiske tilnærming i analysen av barnevernsmappenes innhold og mange dokumenter, er basert på Narrativ analyse (Roberts 2008, Bal 2005) Det er strukturen i det som kan sees på som selve historien om adopsjon som er gjenstand for analyse. Historiens grunnleggende fortelling som har en inngangshistorie, en kompliserende handling og en utgangshistorie er min vei inn til systematisering av dokumentene både gjennomgående i hver sak og på tvers av sakene. Et hovedspørsmål er nettopp hva bringer omsorgsovertakelsen i ubalanse – hvorfor er ikke omsorgsovertakelse nok? Hvorfor fremmes akkurat disse sakene for adopsjon? Dette er den kompliserende handling jeg ser etter i materialet. Ut fra dette er situasjoner, deltagere, hendelser en del av inngangshistorien og utgangshistorien. Utgangshistorien er kjent gjennom resultatet Adopsjon, men hvordan saken kom dit, hvilke hendelser, situasjoner og deltagere som formet utgangshistorien er det spesielle ved hver sak.

3.1 Mors bakgrunn og eventuell samtykke til adopsjon

Mødrene i materialet var mellom 15 og 40 år (på grunn av anonymisering oppgis mødrenes alder i hele og halve tiår). Ingen av dem hadde utdanning ut over 9 årig skole. Flere av mødrene hadde heller ikke fullført 9 årig skole. Det var heller ingen av dem som var i arbeid. Noen av mødrene hadde gått i spesialkasser og skoleprosjekter. Et stort flertall hadde vært utsatt for seksuelle overgrep som barn. I materialet var det svært lite fokus på nettverk. Det var kun 3 saker hvor slektninger var en del av deltagerne som ble omtalt. Ellers er omtale av slekt som nettverk ikke synelig i materialet. Ingen vennenettverk er omtalt. Det var det offentlige nettverk som ble omtalt som deltagere i sakene. Det offentlige nettverket hadde mange og betydelige stemmer i alle saker. Her ser en hvordan mødrene er avhengig av hjelp fra sosialkontor¹¹, fastleger, psykiatri, psykologer, rusinstitusjoner, krisesenter, Mor/barn institusjoner, helsesøstre, tilsynsførere, hjemme konsulenter.

---

¹¹ I dag vil sosialkontoret være plassert organisatorisk i NAV kommune. Psykiatri vil i dag være tilgjengelig gjennom DPS (distrikts psykiatriske senter) og i mindre grad i psykiatriske institusjoner. Rus vil ofte være behandlet av rusteam

De offentlige deltakere var både hjelpere, behandlere og informanter. Det er kun i en sak en psykiater skriver at han ikke vil uttale seg om mor, fordi mor er hans behandlende pasient. Det som synes betydningsfullt i materialet var hvordan alle de offentlige hjelpere fortalte om mødre som hadde betydelige problemer på mange livsområder, og i mange livssituasjoner. Dette var mødre som hadde blitt hjulpet og støttet av offentlige instanser gjennom mange år, også tilbake til egen barndom. Men det var også mødre som ikke fikk adekvat hjelp, eller som ikke kunne bli hjulpet, slik hjelpeapparatet fungerte i deres tid (Gundersen og Young 2010).

Av mødrene hadde ca 50 % egen erfaring med barnevernet som barn. Deres egen barndom kunne være egen plassering i fosterhjem og barnehjem, eller at de selv var adoptert.

Mødrene omtales i selve analysen som om de var enslige mødre. Dette ble gjort som en del av anonymiseringen, men også fordi mødrene levde i svært ustabile forhold. I tre saker var mor og far gift på tidspunkt for omsorgsovertakelse. Noen få fedre ytret seg kraftig i saken, enten for eller mot adopsjon. At mødrene omtales alene kan kritiseres og legger seg inn i en tradisjon som barnevernsforskning bærer på, hvor far er usynlig i sakene og i forskning (Kildal, Uggerhøj, Nordstoga, Sagatun 2011, Østerberg 2010). I denne undersøkelsen er det mor og barn som er i hovedfokus for barnevernet, far er perifer selv om han omtales og er en del av grunnlaget for adopsjonen. Fars stemme er en del av adopsjonsprosessen der han finnes med. Far er ikke synlig på samme måte som mor og barn i teksten, men han er der og kunne vært løftet fram, men blir det ikke tradisjonen tro.

3.2 Samtykke til adopsjon

Mødrene ble spurt av barneverntjenesten om de frivillig vil adoptere bort barnet, enten før plassering eller etter plassering av barnet i fosterhjem. . Det viste seg at 12 av 21 mødre samtykket til adopsjon når barnet hadde vært plassert over tid i fosterhjemmet Det var flest mødre i midten av 20 årene som ga sitt samtykke til adopsjon etter omsorgsovertakelse.

Mødrene ga overraskende ofte samtykke til adopsjon, når det først ble klart at barnet ble tvangsplassert etter vedtak i barnevernsnemnd eller fylkesnemnd¹². Det kan se ut til at *"..dersom det er best for barnet.."*(¹³)som en mor sier, er en holdning fra mødrene, når først barnet var plassert og utsiktene til tilbakeføring var liten eller fraværende. En stor del av mødrene så da ut til å ville det de mente var beste for barnet, og ga uttrykk for at adopsjon var greit. En mor skrev et brev til barnet sitt som hun ville barnet skulle få når

---

¹² Lov om barneverntjeneste av 1992 § 4-20 ga direkte adgang til adopsjonsvedtak, noe den gamle barnevernsloven av 1953 ikke ga tillatelse til.

¹³ Utsagn fra en mor som etter lang tid med samvær ble forelagt at barnevernet ville fremme sak om fratakelse av foreldreansvar og adopsjon

det var 18 år. I noen mapper hadde saksbehandler laget en oppsummering av sentrale slektsopplysninger, dersom barnet skulle komme for å se sin mappe i framtida.

3.3 Barnets alder ved fosterhjems plassering og adopsjon

Barna var i alder 0 til 3 år når saken startet. For mange av barna startet saken mens de enda var foster. Selv om barna skal være hovedpersoner i sakene fremsto de som lite synlige før en begynte å lete etter dem teksten. Barna var mellom nyfødt og 3 år ved plassering. Åtte av barna var nyfødte ved plassering. Barna var mellom 18 mnd og 11 år ved adopsjon. Halvparten av barna var mellom 3 og 5 år ved adopsjon.

Det som var konkret og synlig var alder ved plassering og alder ved adopsjon. Barna i utvalget var å spe og småbarn. Åtte av barna ble plassert rett etter fødsel. Ti av barna ble plassert ved akuttvedtak. Dette er en gruppe små barn som opplevde stor dramatik for livet riktig hadde begynt. Barna ble utsatt for store belastninger under svangerskap, både rus, vold og psykisk ustabile mødre, som også blir utsatt for press gjennom mistenksomhetens blikk på moderskapet. Graviditet er tid for endring og undring fra mødres side, men foster utsettes også for stress som har konsekvenser for barnets utvikling (Moe, Slinning, Bergum Hansen 2010). Det er, slik Kvello (2010) uttrykker det, få spe og småbarn som meldes til barnevernet.

I 2009 var 469 barn under 2 år plassert utenfor hjemmet av barnevernet, mens 3014 barn mellom 6 og 12 år var plassert utenfor hjemmet. I 1999 var 261 barn under 2 år plassert utenfor hjemmet. Mens 2507 barn mellom 7 og 13 år var plassert utenfor hjemmet. I et ti års intervall er det få små barn plassert utenfor hjemmet (SSB 2011).

Barn i mitt materiale var kommet til barnevernets kjennskap som spebarn og småbarn, kanskje mot alle odds. Det var barn som det var delt bekymring for fra mange hjelpere. Barna dukket fram i dokumenter fra fødeavdeling, fra observasjoner fra saksbehandler, tilsynsfører, sakkyndige, institusjoner for mor/barn fra beredskapshjem og fosterhjem. Barna var alltid relatert til sin mor. Unntaket var konkrete beskrivelser av fødselsvekt, lengde eventuelt helsemessig vansker. Beskrivelsene var ofte av triste og passive barn som gråter, snur seg vekk, og som gir lite respons. Det ble skapt et inntrykk av at dette var barn som ikke fikk det stell og den omsorg det hadde behov for. Det kan forstås som et brudd med det alminnelige i barnevernet, at det nettopp er spe og små barn som er i fokus i adopsjonssakene i dette materialet. Alder på barna i materialet ved plassering, skiller seg fra plasseringsalder generelt i barnevernet.

3.4 Tilgang til materialet

Jeg henvendte meg først muntlig til kommuner som kunne være aktuelle for prosjektet. Utvelgelsen falt på store og mellomstore kommuner der det var mest sannsynlig at det

hadde vært saker av dette slag. Jeg var klar over barnevernstjenestens mangel på tid til annet enn sine pågående saker, slik at jeg var nøye med å henvende meg til personer som var nær arkivene og kunne kjenne de sakene som kunne være aktuelle i en viss periode. Det var en vei inn til feltet (Angell 2010).

Det ble gitt tillatelse fra Rådet for taushetsplikt og Forskning v/institutt for offentlig rett 28.01.09 og Norsk samfunnsvitenskaplig datatjeneste AS 28.10.2008. Det er innhentet skriftlig tillatelse fra de aktuelle kommuner. Jeg henvendte meg til ulike kommuner gjennom skriftlig redegjørelse for prosjektet og tillatelse som var gitt om tilgang til arkiv. Ved oppstart av dokumentgjennomgang skrev jeg under taushetsplikt erklæring i kommunene. Det er ikke gjort noe poeng av periodisering i materialet. Slik kan enhver sak være hentet fra ethvert tidspunkt mellom 1985 til 2009. Det er ikke oppgitt antall kommuner som har vært kontaktet i prosjektet, også for å bevare anonymitet.

Arkivsystemet i barnevernstjenesten er ikke slik at det kommer fram hva slags type sak som ligger i mappene. Jeg måtte samarbeide med enkelt personer som hadde lang fartstid i barnevernet, enten som kontorphersonal, saksbehandlere eller leder, for å finne fram til sakene. Det betyr at saker kan ha falt ut av utvalget. En sak som det ene kontoret hadde kjennskap til, fant vi ikke. Dette ene barnet ble født av en ung rusmisbrukende mor og ble plassert ved fødsel. Dokumentmappen var rett og slett ikke å finne. Det er saker som strekker seg fra 1985 til 2009. Jeg hadde ikke anledning til å ta med noen dokumenter ut av kontorene. Alt materialet ble lest på kontorene. Jeg noterte ned for hånd de dataene jeg mente var sentrale for saken. Det kunne være: Når samtykke til adopsjon ble gitt av mor, når adopsjon ble nevnt første gang i dokumentene, hva mor sa om adopsjon, motstand mor viste mot adopsjon. Jeg noterte ned hva andre sa om adopsjon når dette kom fram i dokumentene og jeg laget oversikt over frivillig samtykke eller tvangsadopsjoner. Det var flest mødre i midten av 20-årene som ga sitt samtykke til adopsjon etter omsorgsovertakelse.

3.4.1 Anonymisering av saker

I og med at dette materialet er sårbart for gjenkjenning fordi det er svært få saker som faktisk er adopsjonssaker i barnevernet, er kravet til anonymisering høy. Jeg omtaler alle omsorgspersoner som mødre, uansett om det måtte ha vært en eller flere fedres om er omsorgspersoner. Det betyr at dersom mor er 23 år blir hun i materialet til en 25 åring, er hun 18 blir hun 20. Alle barna blir omtalt som barn eller gutt. Barnets alder vil avvike, for eksempel vil en 3 åring bli en 2,5 åring og en 2 åring til en 2,5 åring. Alle navn er fiktive, og alle steder er fiktive. Det vil ikke bli angitt hvilke år saken er aktuell. Analysen ble framlagt for ulike personer for å teste om de omtalte sakene kunne gjenkjennes. Materialet som blir behandlet i dette prosjektet har fokus på særlig sårbare grupper. Det er derfor etiske overveielser som ligger bak anonymisering av saker og som også gjør bruk av materialet til en etisk overveielse (Berg, Fladstad og Lauritsen 2006). Jeg vil derfor ikke bruke lange sitater som på noen måte kan gjenkjennes. Fortellingene vil være sammensatt og ikke gjenkjennbare

3.4.2 Behandling av materialet

Jeg måtte se saken i et helhetsperspektiv for å forstå beveggrunn for adopsjon og når adopsjon som tema ble en realitet. Derfor gikk jeg bort, fra ideen om bare å lese fylkesnemndsaken og adopsjonssaken, men leste gjennom alle dokumenter. Jeg laget avskrift av noen dokumentlister for å dokumentere saksgangen og jeg skrev av fortløpende journalnotater i noen perioder for å se helhet i enkeltsaker. Jeg valgte for eksempel å notere ned viktige hendelser som når adopsjon ble nevnt i dokumentene første gang, meldinger og bekymring fra andre, hvordan mor selv ble beskrevet eller beskrev seg selv i saken. Jeg laget notater fra akuttvedtak, fylkesnemndssaker, brev, rapporter møtereferater osv. Jeg laget dessuten en oversikt over mors alder, skolegang, beskrevne problemstillinger knyttet til omsorgskompetanse, tiltak som ble igangsatt, beskrivelser av barnet og barnets helse, nettverk, samvær, fars direkte og indirekte stemme og mors direkte og indirekte stemme i teksten. Jeg noterte deltagere og stemmer i saken, hvor lenge saken beveget seg fra graviditet til adopsjon. Mitt anliggende var også å få fram saksbehandlers skriverposisjon i saken, om synsvinkelen var det Engebretsen (2007 s. 31) kaller personlige eller aural. Var saksbehandler personlig engasjert i saken med eget driv og engasjement, hadde hun en personal rolle? Eller var saksbehandler mer nøytral og hadde et utenfra blikk – en mer aural rolle.?

Jeg laget en forkortet rekonstruksjon, det jeg oppfatter Kvale (2008) viser til som kondensering, av hver sak på 3 til 6 sider. Deretter laget jeg en matrise over særlig viktige variabler for å få en oversikt, kunne sammenligne og få et visst kvantitativt bilde av sakene. Dette ga mye informasjon om hendelser i mors liv og et bilde av hvordan saksbehandlere skrev seg selv inn i historien med ulike virkemidler knyttet til faglige og personlige måter å fremstille saken i seg selv med alle dens deltagere.

Når jeg leste dokumentene var mitt blikk å finne en tråd i de ”narrative brikkene” (Engebretsen 2006 s. 58) som var lagt ut. Narrative brikker brukes om hendelser og situasjoner som skrives ned som har en viss rettethet og vil noe mer enn det de tilsynelatende gir uttrykk for. Det er en type indirekte tale hvor det overlates til leseren å tolke det som står nedskrevet. I journalens dokumentliste kunne for eksempel det jeg så på som ”notater”, være en type narrative brikker som et og et var uten mening, men satt sammen til et puslespill utgjør viktige brikker i fortellingens helhet om adopsjon. Med dette blikket ble notatene som var dokumentført, saksdokumenter som ga øyeblikksbilder av vurderingsgrunnlag for senere beslutninger. I ettertid var dette særlig verdifulle dokumenter, men bare i sammenheng med andre typer dokumenter i saken. Det er, slik Engebretsen (2007 s. 98) viser til i barnevernet som tekst, at journalene henger sammen som en vev. Det er forbindelser mellom ulike tekster i form av dokumenter som kom utenfra, fra andre som hadde kjennskap til mødrenes liv, og de tekstene som er interne nedskrivninger. De fortløpende journalene har en sammenheng i notering fra dag til dag. Men ikke minst har innsamling av informasjon som dokumentføres og de interne nedskrivninger som dokumentføres i journallister, som notater, en sammenheng. Dette utgjør helheten av saken og er nettopp tekster som veves sammen til helhet. Tekstene har en intertekstualitet.

3.4.3 Nærhet til feltet som en problemstilling

Jeg har mange års erfaring i barnevernsfeltet og har på den måten en nærhet til det tema som skulle undersøkes. Betyr dette at en blir nærsynt? Thagaard (2009 s. 203) viser til dette som posisjon innenfor det miljø som skal studeres. På den ene side gir denne posisjonen et godt utgangspunkt for forståelse av det fenomen som skal studeres. Som kjent med saker i barnevernet er fasen med å sette seg inn i feltes måte å håndtere en barnevernssak på, fra melding til undersøkelse kjent. Det ble for min del lite støy og uro rundt tilgang til materialet fordi jeg kunne forstå og være presis i forhold til hvordan mappene kunne finnes. Selve fenomenet som skal studeres er farget av en forforståelse i og med at min erfaring er fra samme felt. Feltet er ikke fremmed. Men denne kjennskap kan også skygge for andre måter å forstå fenomenenes betydning enn den kulturelle kompetanse forforståelsen har gitt meg. Ufrodringen er, slik jeg leser Thagaard, at det er nyansene som kan skygges for. En måte jeg løste dette på var å bruke veileder og kollegaer gjennom å framlegge materialet i FOU¹⁴ gruppen ved HIT.

3.5 Beskrivelse av en barnevernsmappe

Barnevernsmappe er en samling dokumenter kronologisk ordnet etter en tidslinje (Askeland og Molven 2006). Det er en saksbehandler som samler inn informasjon, som enten nedtegnes i egne notater eller samles inn som dokumenter fra andre. En saksbehandler i barneverntjenesten er i denne undersøkelsen omtalt som barnevernsarbeider. En sak kan ha flere saksbehandlere i ulike tidsperioder. Dette vil ikke nødvendigvis komme fram i mappene. En saksbehandler skal samle inn informasjon og nedtegne relevante data. Askeland og Molven (2006) viser til at saksbehandlere er en del av samfunnet og påvirket av kultur og kunnskap i sin tid. Slik sett er tekstene saksbehandleren har samlet sammen også til for tolkning. Teksten som nedskrives er tekster om andre, handlinger og hendelser som er filtrert gjennom ulike filter av forståelse. Det kan hende at den det gjelder ikke ville være enig i det som er nedtegnet om han/henne. Leseren og nedskriveren kan tolke teksten ulikt.

Dokumentene kan beskrives som både primærdata og sekundærdata (Askeland og Molven 2006). Det saksbehandlere selv har skrevet ned i notater, rapporter, observasjons rapporter, møte referater, er primærdata. Skriftlig og muntlig informasjon fra andre instanser og enkeltpersoner, både gitt av egen vilje eller plikt¹⁵ eller pålagt gjennom barnevernets innhentingsrett jvf. BVL § 6-4, er sekundærdata Et journal ark med oversikt over dokument innholdet er alltid plassert først i hver mappe i den perioden jeg har materialet fra. Dokumentene var maskinskrevet, men det kunne også finnes håndskrevne notater eller brev som var journalført. Det var enkelt å finne for eksempel

---

¹⁴ Forskning og utviklings grupper for barn og unge ved avdeling for Helse og sosialfag Høgskolen i Telemark

¹⁵ Jvf, bestemmelser om meldeplikt til barnevernet i ulike typer lovverk som opplæringsloven, helsepersonell loven, barnehageloven -

fylkesnemndsaken som førte til forslag eller beslutning om adopsjon. Derimot var det ikke enkelt å finne ut om når adopsjon ble et tema for første gang. Det var her jeg måtte lete i notater og fortløpende journaler, eventuelt tolke nedskrevne referater for å forstå når adopsjon ble et tema. Når det i et referat sto at mor aldri kunne bli i stand til å ha omsorgen for et barn, var dette første varsel om adopsjon som ide. Når dette referatet var skrevet før fødsel, kunne tolkningen av dette være at barnevernet alt før fødsel tenkte at adopsjon kunne bli et alternativ i akkurat denne saken. Dette var ikke tilfeldig, men preget av en rettethet, slik at dokumentene tidlig i saken har en adressat eller en overmottaker (Engebretsen 2006, Hall 1997).

Sakene var fulle av dokumenter av alle salg, meldinger, brev, saksframstillinger, tilsynsrapporter, vedtak om økonomisk bistand, om tilsyn om omsorgsovertakelse, notater, referater, observasjonsrapporter, informasjonsbrev og rapporter fra samarbeidsinstanser, brev fra advokater, klagesaker, politirapporter, sakkyndig rapporter. Noen ganger var det overraskende personlige brev eller julekort fra klienter hvor saksbehandler også svarte personlig med for eksempel å starte et brev med Hei... Det kunne ligge samlenotater og bilder av barn i noen mapper. Samlenotatene var stilet til barn dersom de skulle henvende seg og be om å få se mappa si. I noen få mapper var det laget en oversikt over sykdom i familien som kunne være arvelig dersom det skulle komme spørsmål om dette. Det kunne være fødselsannonser fra avisene som viste bilde av mor og barn. På ett omslag sto det på siste linje i dokumentlisten; HURRA! ADOPSJON. Med rødt. Alle sakene var lukket og arkivert på det tidspunkt jeg kom til Kommunen. De måtte finnes fram for mitt formål. Det var i seg selv et puslespill å finne fram til arkiverte mapper.

3.6 Analyse av materialet

Med utgangspunkt i skriftlig tekst i dokumenter, skulle jeg foreta en analyse av dokumentene i 21 saker. Mitt perspektiv har vært adopsjonsperspektivet. For analysen har dette medført at jeg har sett på dokumentene i lys av utgangshistorien som er at barnet ble adoptert fra en fosterbarnsposisjon. Jeg tok for gitt at sakene var behandlet som tvangssaker. Det medførte riktighet i betydning at barn var tatt under omsorg jvf. BVL 4-12 eller før 1992 etter barnevernsloven av 1953 § 5. Det var ett unntak i de 21 sakene. I denne saken var mor frivillig med på å plassere barnet og fylkesmannen gjennomførte adopsjonen som en innenlands adopsjon. Saken er likevel med i utvalget fordi den var en barnevernssak undersøkt og behandlet i barnevernet. Hadde dette vært en sak fra 50 tallet vill mor sannsynligvis født barnet på et fødehjem og adopsjon ordnet som en frivillig ordning gjennom jordmor og advokat (Hvalvik og Young 2006, Meyer 2007).

For å ordne materialet til en meningsfull og oversiktlig fortelling har jeg anvendt narrativ som tekstanalyse. Robertson (2008) viser til at definisjonen av narrativ i hans anvendelse kommer fra Chatman som skriver at en narrativ består av en historie og en diskurs. Jeg har forstått dette slik at selve historien følger en struktur hvor rekonstruksjon av en historie fortelles med en viss struktur, den har en retning. Jeg har lest tekstene slik at de danner en inngangshistorie til adopsjon og en utgangshistorie. Inngangshistorien er ikke

nødvendigvis kronologisk fulgt av en melding, undersøkelse og tiltak som er den funksjonelle strukturen i en barnevernssak. Inngangshistorien er en del av en narrativ struktur hvor tid, sted og deltagere former fortellingen. Det er slik at i alle sakene har mødrene en generasjonshistorie preget av omsorgssvikt. Disse barndomsforhold preger beslutninger i saken. Faglige vurderinger preges av blick på barndom for å forstå egen omsorgskompetanse. Derfor blir inngangshistorien i betydning barndomshistorie, en viktig del av analysen av adopsjon.

Utgangshistorien som ikke nødvendigvis er adopsjon i seg selv, men en forståelse av hvorfor adopsjon skjer med bakgrunn i fortiden, det er en tilbakeføring av fortellingen til nåtid, en sammenfatning av adopsjonshistoriens tilblivelse. I fortellingen om adopsjon beveger fortellingen seg mellom fortid og nåtid med ulike deltagere til ulike tider og på ulike steder. Det er hendelser som kjeder seg sammen og noen hendelser gjør at fortellingen kommer i ubalanse, fortellingen skifter retning (Roberts i Bergstrøm og Boreus 2008). Når er det fortellingen flytter seg fra en omsorgsovertagelses sak med plassering i fosterhjem, til en adopsjonssak? I adopsjonsblikket ligger det å følge saksbehandlers nedskrivning og innsamling av tekster, saksbehandlers rolle i saken. Er saksbehandler passiv eller aktiv er han med i hendelsene eller er han framstilt som nøytral nedskriver? Hvilke hendelser er det som fokuseres i tekstene? Hvordan framskrives barnet og mor i teksten?

Roberts (2008 s. 229) viser til at Chatman mener at en historie følges av en diskurs. En diskurs slik jeg forstår det her er de virkemidlene som ble brukt for å framstille en adopsjonssak. Virkemidlene oppfatter jeg her som hvordan tekstene blir formet, valgt ut, nedskrevet, etterspurt. Det er sosiale praksiser som ikke nødvendigvis kommer fram i teksten men ligger nedfelt i strukturer i praksis. Når barndom får stor betydning og plass i tekstene er dette kunnskap som ligger nedfelt som ”spøkelse på barnerommet” (Killén 2004). Forståelsen av barndom som betydningsfull for egen foreldrekompetanse. Denne kunnskapen bygger på psykoanalytisk teori. Slik kan en gå bakover for å forstå hvorfor barndom får betydning for barnevernets vurdering av mors omsorgsperson. En diskurs her er kunnskaps diskurs om barndommens betydning som i materialet er fraværende, men tatt for gitt. En føring i barnevernsloven er at tiltak skal prøves før omsorgsovertakelse. Når det i en sak står at ” vi vil ikke prøve tiltak i denne saken...”, kan det se ut som det er et brudd med en sosial praksis nedfelt i loven. Diskursen som reiser seg av dette er hvordan dette bruddet med det vanlige kan oppstå. Her kommer den sosiale praksis i spill. Mitt anliggende er å knytte analysen til hendelser som kjeder seg sammen til en historie om adopsjon gjennom inngangshistorien, utgangshistorien og den kompliserende handling.. Saksbehandler har en sentral rolle i framstillingen av mor og barn. Derfor knyttes hendelsene både til saksbehandler og til mor og barnet. I denne framstillingen ligger det nedfelt sosiale praksiser som skal tydeliggjøres i en oppsummering og drøfting i sluttkapittelet.

4. En narrativ analyse av dokumenter i barnevernsmapper

De 21 fortellingene om adopsjon er alle unike og svært personlige og sårbare fortellinger. Jeg har valgt ut to fortellinger som representerer to ulike innganger til adopsjon og som har to ulike utgangshistorier, selv om sluttresultatet; Adopsjon, er det samme. I gjennomlesning og bearbeiding av materialet kunne jeg se tre ulike mønster i fortellingen om hvordan en sak ble til en adopsjonssak knyttet til mødrenes vilje til adopsjon. Utgangspunktet er at barnevernet etter omsorgsovertakelse, på litt ulike tidspunkt, tok adopsjonsspørsmålet opp med mødrene og spurte om de ville adoptere bort barnet. Den første gruppen mødre sa nei til adopsjon. Der ble adopsjon gjennomført som rene tvangsadopsjoner. Den andre gruppen mødre sa ja til adopsjon etter at de var blitt forelagt en kommende beslutning fra barneverntjenesten. Disse mødrene kunne henviser til (...) *om det er til det beste ...*), og sa ja. Det ble en forhandlet frivillig adopsjon, som likevel ble gjennomført etter fylkesnemndssak. Den tredje gruppen mødre, som var svært få, sa selv at de ville adoptere bort barnet. Dette var vilde og frivillige adopsjoner som hadde særlige og helt spesielle begrunnelser fra mødrene. En av disse sakene ble ikke ført i barnevernsmønd eller fylkesnemnda, men gikk gjennom det ordinære adopsjonsapparatet.

I analysen har jeg valgt to fortellinger – en som handler om Anne som ikke vil adoptere bort barnet og en om Gro som vil adoptere bort barnet etter forhandlinger med barnevernet. Fortellingene er representative for de fleste sakene i materialet, som er tvangsadopsjoner eller forhandlet frivillighet. De frivillige blir utelatt fra denne analysen, dels fordi sakene kan ha mulighet for gjenkjennelse.

4.1 Inngangshistorien. Notater som narrative brikker i en framtidig adopsjonssak:

4.1.1 Gros sak

Innledning til en sak er ikke nødvendigvis kronologisk med hva som er hendelser som fører til selve adopsjonen, slik som vi skal se her. Gro kom i kontakt med barnevernet via sin saksbehandler på sosialkontoret fordi hun var gravid. Saken starter som et spørsmål om hjelp fra andre enn Gro selv, men med hennes viten og deltakelse. Vi vet ikke mye om Gro gjennom åpningsteksten, det er det uskrevede som kommer i fokus, det som er tvetydige fortellinger om Gro, hvorfor skal hun ikke kunne ta vare på et barn? Når barnevernet får et ønske om mødre hjem for en mor er det et varsel om bekymring, noe som er alvorlig for barnets framtidige utvikling.

”Dok. 1 overføringsnotat fra Mottak: ”Saken kommer fra sosialkontoret som ønsker å drøfte situasjonene for sin klient Gro, som er gravid og trenger hjelpetiltak.

Saksbehandler ved sosialkontoret sier hun har sjekket med mødre hjem...()” Saksbehandler skriver seg inn i saken gjennom nedtegnelse av et begivenhetsforløp som forteller om en struktur for kontakt mellom barnevern og andre, i dette tilfelle sosialkontorets representant. Barnvernet er adressert for alvorlig bekymring fra annen profesjonell instans.

Det er barnevernets saksbehandler som skriver ned den offisielle meldingen etter møte. Gro er gravid og trenger hjelpetiltak. Det er også en strukturell varsel om at det er barnevernet som har kontroll over hjelpetiltak til en gravid mor som noen er bekymret for. Underforstått er denne fortellingen om en gravid mor som trenger noe annet og mer enn ordinær helsehjelp under og etter graviditet. Andre deltagere i saken som ikke er synlig er Gros nettverk, eller mest sannsynlig mangel på nettverk, i og med at sosialkontoret tar initiativ til å ville søke Gro inn ved et mødre hjem. Hun trenger et offentlig nettverk. Det etableres en betydelig tvil om Gro alene skal kunne ta hånd om et barn før barnet blir født, i og med at mødre hjem blir foreslått.

Saksbehandler i barnevernet står utenfor teksten og nedtegner hendelsene mens saksbehandler på sosialkontoret har en personal synsvinkel som betyr at hun framstår med en personlig bekymring for Gro. Gro er henne ikke uvedkommende. Det etableres et inntrykk av Gro som hjelpetrengende ut over det vanlige i og med at mødre hjem også er nevnt i meldingen. Det kan forstås som narrative brikker (Engebretsen 2007). Dette er øyeblikksbilder av levd liv som legges inn som informasjon i saken til en eventuelt senere rekonstruksjon av alle opplysninger

Når Gro føder sitt barn henvender fødeavdelingen seg til barnevernet. Notat er notert som samtale med kurator ved fødeavdelingen datert 2 mnd etter første melding fra sosialkontoret...(). *forteller at Gro har fått ett barn. De er meget bekymret for mors omsorgsevne, avtaler møte på barsels avdeling samme dag...*

Notat fra barsels avdeling 4 dager etter fødsel..() *Gro virker passiv, redd og tar lite initiativ overfor barnet..()*...

Barneverntjenesten innkaller pr telefon til et nettverkmøte med ulike deltager fra det offentlige hjelpeapparat mens Gro er på barselsavdelingen, Det kommer fram at helsepersonell har tatt opp spørsmål om adopsjon med Gro under svangerskapet. Informasjonen kommer fram i et referat fra møtet som dokumentføres i mappa.

Notatene er plassert i dokumentmappe, ikke som løpende journaler. Dette er narrative brikker som ikke tilfeldig plassert, men sannsynligvis med en rettetthet for senere bruk i en større sammenheng. Inngangshistorien har en situasjonsinnretning mot mors omsorgsmuligheter for et spedbarn. Barnevernet ordner sitt materiale slik at det skapes en forventning om at noe mer alvorlig skal komme. Inngangshistorien skaper en forventning om alvorlig og dype bekymring fra andre enn bare barnevernets saksbehandler. Saksbehandleren er i en samarbeidsposisjon med andre om etablering av en forståelse for om Gro fungerer godt nok som mor. Her aner vi en annen inngangshistorie som går forbi graviditeten. Det er historien om Gro som person, knyttet til personlighetstrekk som ikke

passer sammen med å være mor. Inngangshistorien om Gro som mor er knyttet til oppvekst og personlighetstrekk, etablert lenge før Gro ble gravid. Barnets posisjon beskrives gjennom mors passivitet av betydningsfulle deltagere ved fødeavdelingen. Notatet om dette skrives ned og dokumentføres slik at det er en sammenheng mellom den bekymring som ytres fra føde- og barselavdelingen og det notat som skrives ned som et notat som dokumentføres fra en telefonsamtale. Det er et varsel om en samlet beskrivelse av omsorgssvikt som kommer fra utsiden. Det er saksbehandlers utenfra blikk på handlingen som er beskrevet, Det er engasjement og personlig interesse fra andre betydningsfulle personer som nedskrives som et varsel. Saksbehandler bruker de andres blikk på mor som virkemiddel for å skrive fram tvilen om Gros omsorgskompetanse. Gjennom korte notater i inngangshistorien føres leseren inn i en forståelse av betydelig tvil om Gros omsorgskompetanse. Saksbehandleren legger narrative brikker ved hjelp av andres blikk.

4.1.2 Annes sak

I motsetning til Gro som er ”ny” i barnevernsystemet, er Anne en mor barnevernet har kjent gjennom flere år Anne har allerede en historie sammen med barnevernet i kommunen og hun er godt kjent i hjelpeapparatet. Dette betyr at Anne også kjenner hjelpeapparatet.

Anne er gravid og barnevernet har jevnlig kontakt med henne via et annet barn som er plassert. Anne har et alvorlig rusproblem. Fylkesnemndssaken begynner med bakgrunnshistorien til Anne: ”... *Annes mor var tenåring da Anne ble født..... Anne ble utsatt for omsorgssvikt, og seksuelle overgrep i oppveksten. Anne var skoleskulker, aggressiv og ruset seg før 14 års alder...*” Det etableres et bilde av Anne med en lang generasjonshistorie som beskrives på to sider i fylkesnemnds sak. Barndommen var en viktig brikke i forståelsen av Annes mulighet som omsorgsutøver. Den psykologiske kunnskapen om barndom som varer i generasjoner er sterkt framtrene i saken(Killén 2004). Det blir et virkemiddel i saken å opplyse om fortiden som noe som angår nåtiden. Det kan framstå som en fagdiskurs om fortidens betydning for nåtidig og framtidig atferd, men også som en nøytral byråkratisk skrivemåte som stadfester fakta om mors historie.

Under svangerskapet ble Anne tvangsinnlagt etter lov om sosiale tjenester i en mor barn avdeling. Anne avviser all kontakt med barnevernet før barnet blir født. Saken meldes offisielt fra sosialkontoret når barnet blir født og saken starter offisielt i barnevernet, for dette barnet, på dette tidspunktet. Situasjonen er mors rusbruk under svangerskapet og fare for barnets helse. Deltagerne er både sosialkontoret som rår over tvangsvedtaket og Institusjonen som er observatør til mors håndtering av sin situasjon i institusjon før fødsel. Barnet plasseres akutt etter § 4-6 med begrunnelse i mors rusbruk. Mor sier ...(*jeg ønsker å beholde barnet...*). Dette er nedtegnet i et notat om samtale med mor om barnets framtid. Saksbehandler har en personal holdning til mor og gjør et notat hvor mors stemme kom direkte fram gjennom sitat. Notatet er både et virkemiddel til å vise brukermedvirkning, at mor faktisk blir spurt om hva hun ønsker – samtidig som det kan vises til som et notat om faglige vurderinger av mors lite realistiske oppfattelse av seg

selv og sin situasjon. Uttalelsen kommer på et tidspunkt hvor mor har ruset seg tett opp til fødsel og rett etter fødsel.

4.1.3 Kommentar – tidlig intervensjon som bakgrunnsfortelling til adopsjon

Inngangshistoriene er historien om deltagere, tid og situasjon. Barnvernets posisjon er den som er avhengig av informasjon og støttespillere i andre deler av det offentlige nettverk av hjelpere for å komme i posisjon til mor og barn. Inngangshistorien er først og fremst historien om personer i mors nærhet som bekymrer seg om hennes mulighet til å være mor. Det er stort sett offentlige deltagere som har vært i kontakt med mor over tid og kjenner henne på en slik måte at de ser at de selv i egen posisjon ikke har tilstrekkelig mulighet til å hjelpe mor og barn. I dette kan også familie være deltager, men svært sjelden i mitt materiale. Det kan bety at disse mødrene rett og slett ikke har et fungerende nettverk som ser dem og kan hjelpe dem og barna.

Dette er mødre som først og fremst har en dårlig økonomisk og levekårsmessig situasjon, i og med at de fleste er i kontakt med sosialkontoret. De har behov for økonomisk bistand og bistand til bolig.. Disse mødrene bekrefter det vi vet om mødre i barnevernet (Andenæs 2000, Kvello 2010). En nærliggende diskurs er her levekår slik Andenæs har påpekt i sine arbeid (2000). Men samtidig er disse mødrene i en ekstra utsatt posisjon. Det er ikke levekår som er den oppgitte grunn til å sende en bekymringsmelding til barnevernet, men hendelser knyttet til rus, psykiatri, vold som problemområder. Det er mors levde liv generelt som er bekymringsfullt, men det framsettes som bekymringer knyttet til hendelser som mangel på adekvate tiltak fra den instans som sender en bekymringsmelding til barnevernet.

Det inngangshistorien ikke er tydelig om, er barnas situasjon. Barna kan framstå som utydelige som egne subjekt, men tydelige sammen med mor. Det er hendelser knyttet til mor som gjør henne til en bekymringsfull mor, som setter barnets liv og helse i fare. Det er inngang til adopsjonshistorien. Slik sett er det vurderinger knyttet til den ikke gode nok mor som er det diskursive tema. Det å ikke være god nok er hovedspørsmål i barnevernshistoriene. Egelund (1997 s. 70-115) skriver om vitenskapens aktuelle diskurser om den avvikende barndom, hvor det nettopp er konstruksjon av bilder av den gode og den dårlige oppvekst (Egelund 1997 s. 98), som framstilles som en konstruksjon som skapes i møte mellom politiske ideer, kunnskap, erfaring og sosiale praksiser om hva som er den godt nok. Barnevernsarbeidere, gjennom sitt samfunnsmandat, er med på å legge til rette for beslutninger om hva som ikke er godt nok. Ideene bak beslutningene er ikke nødvendigvis nøytrale, men konstruert i en sammenheng hvor ulike praksiser møtes. Der kan også den enkeltes handlinger få stor betydning for utfallet av saken.

Det skapes tidlig i saken en forventning om historier som skal utvikle seg til noe mer enn et frivillig hjelpetiltak. Det er narrative brikker som noteres ned av saksbehandlere som kan synes å ikke være tilfeldig, men ledd i en oppbygging av dokumentasjon av omsorgsutøvelse som ikke er god nok sett fra saksbehandlers posisjon. Notatene har en

rettet mot noe som kan komme i framtid, allerede tidlig i saken. Nedskriver forbereder noe mer ved de notater som gjøres tidlig i saken. Som leser blir der skapt en forventning om noe mer. Hoveddeltagere er offentlige instanser som forteller historier om hendelser knyttet til det som er bekymringsfullt i forholdet mellom mor og barn. Det som skiller sakene i materialet fra andre saker i barnevernet er melderens offentlige posisjon sett i forhold til det som er vanlig i meldingssaker, hvor familie er den største meldegruppe (SSB barne og ungdomsvernet 1980-2010). Det at barna gjennomgående er ufødte eller et spedbarn, er et brudd med når barn vanligvis blir kjent for barnevernet. Fokus på tidlig intervensjon er også en diskurs om når barnevernet kan være aktuelle med sine tiltak og når andre instanser kommer tilkort med sine tiltak.

4.2 Kompliserende handling

4.2.1 Annes sak. Barndommens betydning

Saksbehandler i Annes sak oppsummerer 20 års erfaring med Anne i et notat på 6 linjer. Det er et notat skrevet for en overmottaker – skrevet for å gi en forståelse av mors posisjon i saken som en mor med en fortid som gjør hennes posisjon som mor svært vanskelig. Beskrivelse av barndom anvendes som en metode for å begrunne mors nåtidige væremåte. Saksbehandler skriver seg inn i saken gjennom fokus på fortid. Dette er en tradisjonshandling fra saksbehandler side (Engebretsen 2007). Fokus på barndom og oppvekst gjenspeiler psykodynamiske tenkning i sosialarbeiderlitteratur (Hollis 1964, Perlman 1957). En finner denne tenkemåten igjen i barnvernslitteratur hos Killén (2001, 2004) og i Kvello (2007, 2010). Barndom tillegges betydning for egen foreldrefungering. Nygren (1995) bruker begrepet omsorgskompetanse som har en tredeling hvor omsorg, utvikling og oppdragelsesomsorg er vektlagt som sentrale elementer i foreldrefungeringen. Nygrens viser til at foreldrefungering læres både gjennom fortid og nåtid. Vurdering av foreldres egen barndom og oppvekst kan sies å være en tradisjonshandling i barnevernet (Engebretsen 2007).

Om Anne

”NN har hatt kontakt med barneverntjenesten i 20 år. Mor har vært plassert på institusjon i tidlig tenårene. Hun har et konfliktfylt forhold til egen mor. Hun har vært usatt for seksuelle overgrep i barndom. Hun hadde kontakt med PP tjenesten på grunn av massive atferdsproblemer fra småskolealder. Hun ble tidlig gravid og fødte et barn..... Barnet ble plassert ved... måneders alder og ble adoptert. Mor ruser seg jevnt og har dommer for .....().....”

Anne blir omtalt som et barn med adferdsproblemer og en ungdom med rusproblemer og kriminalitet. Årsaken knyttes til barndom. Det er en årsaksrekke som beskrives. Slik sett skrives saksbehandler Anne inn i saken gjennom egen fagkunnskap om fortidens betydning for nåtidens fungering. Barndom blir dermed også en kompliserende hendelse i mors liv. Noe som hun ikke kan gjøre noe med. Saken framstilles som tidligere hendelser påvirker mor på en slik måte at nåtidige hendelser er gitt----() *barnevernet finner ikke å*

gi mor tilbud om hjelpetiltak på bakgrunn av den kjennskap vi har til mor..().... Kjennskap til mor over tid gir saksbehandler legitimitet til å handle på tvers av lovens føringer om at hjelpetiltak skal være prøvd. Fortiden sammen med nåtid; rus og kriminalitet forutsier framtidens mulighet for å fungere som mor.

Saksbehandler anvender kjennskap til mor slik at saken ikke lar seg forstå uten å sette den i sammenheng med hva som tidligere har skjedd. Det gir mening til saksbehandlers avgjørelse ved ikke å gi Anne flere hjelpetilbud å se tilbake på hva som tidligere har skjedd sammen med situasjonen her og nå. Selv om mor..().*ønsker å beholde barnet og få hjelp på institusjon..()* stopper saksbehandler saken og retter sitt blikk mot overmottakeren som her er fylkesnemnda ved å sette sammen saken med fortidig og nåtidig kjennskap, for å fremme sak om omsorgsovertakelse av det nyfødte barnet.

Når saken fremmes for fylkesnemnda blir foreldreansvar og adopsjon vurdert, men ikke gjennomført. Mor får samvær, få ganger i året. I fylkesnemndssaken står det:()*... mor må dokumentere lengre tids rusfrihet før det kan komme på tale å ...()*” barndomshistorie og rushistorie er tungtveiende argumenter for deltagerne i fylkesnemndssaken til å vurdere mors situasjon som en mulig mor, som svært lite sannsynlig. Barndom og nåtid bringer saken i en slik ubalanse at det bygges opp til et mer alvorlig tiltak enn omsorgsovertakelse i seg selv.

4.2.2 Gros sak. Barnet i teksten

Som kontrast til Anne står Gros sak. Mens Anne egenskapsforklars gjennom en diagnostisk holdning knytte til egen barndom, er det i Gros sak lite kjennskap til mors fortid. Det er derimot alvorlig bekymring for situasjonen her og nå, knyttet til barnets utvikling på bakgrunn av observasjoner av mors mangel på innlevelse og forståelse av barnets umiddelbare daglige omsorgsbehov. Saksbehandler skriver seg inn i saken gjennom nitidig nedtegnelse av notater fra observasjoner av barnet i samspill med mor. I en periode på 3 mnd er det 21 dokumenter som dokumenterer hjemmebesøk og observasjoner av mor i Gros sak. Et hjemmebesøk for hver 5 dag. Det er noen samlenotater som viser at det i perioder er fler hjemmebesøk. Det er notatenes rettethet mot noe som skal anvendes for en framtidig sak, en her kan se sporene av. Det er nedtegnelser som iscenesetter Gro i en sammenheng hvor hun ikke kan beskytte barnet eller forstår barnets behov. Gro er jenta som skaper bekymring fra andre offentlige hjelpere, og som har hatt mye kontakt med ulike hjelpeinstanser gjennom livet. Noen Groer har hatt egen kontakt med barnevernet, mens andre har vært i PP tjenestens og barne og ungdomspsykiatriens hjelpe tiltak over lang tid.

Om Gro

”Barnet er 10 dager. Notat fra hjemmebesøk hos Gro: barnet sov da saksbehandler kom, barnet begynte å våkne. Barnet våkner begynner å gråte, gråter mer og mer, saksbehandler sier til Gro: kanskje du bør ta barnet opp? Gro står og kikker. Fjerde gang saksbehandler sier dette til Gro løfte hun barnet greit opp og tar henne med inn i stua, setter seg og legger barnet på magen sin. Barnet er urolig og snur seg mot puppen, gir smattelyder, Gro gjør ingenting med det...”

*barnet er 12 dager. beskrivelse av hvordan barnet ikke har fått mat fra kl 2400 til 15 15.
...(..barnet er slapt...)
Barnet 3 uker ..() barnet har gått ned i vekt...)
Barnet 2 mnd--- rapport fra politi ...()
Barnet 3 mnd ..() ..som hjemmekonsulent er jeg bekymret for Gros nærhet til barnet....
Barnet 6 mnd ...barnet plasseres i beredskapshjem etter fylkesnemndssak § 4-12*

De løpende journalnotater gjenforteller Gros handlinger og beskriver barnets hjelpeløshet. Leseren får en umiddelbar opplevelse av at Gro ikke kan beskytte barnet. Saksbehandler er personlig engasjert i handlingen og sier bl.a "kanskje du bør ta barnet opp?", dette er nedskrevet som direkte sitat fra en situasjon hvor saksbehandler er hjemme hos Gro. Det er en direkte tale som understreker bekymring om barnets ve og vel og en henvendelse til mor om at hun bør handle for å gjøre barnet vel. Talen er direkte, men sitatet er en indirekte måte å fortelle den som leser teksten at her er det grunn til bekymring for barnet. Det er narrative brikker i teksten om bekymringene om barnets daglige omsorgssituasjon. I Gros sak kommer det fram i de fortløpende journalnotatene situasjoner som beskrives av en person som deltok i handlingen, saksbehandler synes å være en del av handlingene ved å være ofte til stede i hjemmet sammen med barnet og mor. Det er det Engebretsen (2007s45) viser til som en personal synsvinkel i en sak. Det er varsel om dyp bekymring for hovedpersonen som er barnet. I Gros sak var barnet nyfødt og hjelpeløst. Alt fra fødeavdelingen var det bekymring for hvordan Gro håndterte barnet med blick og i praktiske situasjoner. Barnevernet tok dette på dypeste alvor og satte inn tiltak som innebar tett kontakt med barnet og Gro. Notatene i Gros sak de første tre mnd, er beskrivelser av mors samspill med barnet. Slik skrives barnet inn i saken som en aktiv deltaker gjennom samspillobservasjoner.

Det var beskrivelse av hvordan barnet strevde med å knytte seg til Gro som viser liten innlevelse og forståelse for barnet. Fra beredskapshjemmet noteres det..()... *vi observerte at vi ikke fikk øyekontakt med barnet under mating før etter 4 dager. Ved mating vendte barnet hodet mot rommet ikke mot personen som matet..()*. Notatene er faglig funderte med en rettethet mot en overmottaker som siden skal lese dem. Det er notater om barnets mangel på samspill som er observasjonspunktet. Det er barnet selv om er i fokus. Det er en systematisk dokumentasjon av mangel på samspill og hengivenhet fra mor, gjennom beskrivelser av hvordan barnets signaler ikke fanges av mor. Notatene synes å være fundert i faglige tradisjoner om barns grunnleggende behov for samspills erfaringer hvor barnet er avhengig av hengivenhet og dialog for utvikling av trygg tilknytning (Bowlby 1968, Killén 2004, Broden 1989, Kvello 2010). Saksbehandler bruker sin fagkunnskap både ved å dokumentere hva de ser av barnets konkrete streven etter oppmerksomhet fra mor og beskrivelse av hvordan mor ikke møter dette behovet. Denne kunnskapen anvendes så i en større sammenheng for å vurdere omsorgsevne. I Gros sak er det saksbehandler som gjennom sin kunnskap om mor - barn samspill, dokumenterer overfor leseren av barnevernsmappen en direkte fare for barnets utvikling.

Det er i denne saken mor selv som får saken i ubalanse ved egen risikoatferd som lar seg dokumentere gjennom systematiske observasjoner. Det var ingen tilfeldige nedtegnelser,

men nedtegnelser som vil noe ut over det som blir observert. Observasjon sammen med kunnskap om barns utvikling utgjør grunnlaget for notaer som nedtegnes i dokumentene. Det er mors risikoatferd som skaper ubalanse i omsorgsforventningene til en spedbarnsmor. Risikoatferd er knyttet til kompetanse til å dekke grunnleggende omsorgsbehov (Nygren 1995). Det er definisjon av mangel på grunnleggende omsorgsbehov som fører til handling fra barnevernet. Det er forventninger om oppfyllelse av et minimum av grunnleggende omsorgsbehov som kommer i ubalanse og som fører til at saken vurderes som noe mer enn en omsorgsovertakelse. Det er fylkesnemnda som er adressat i saken. Det blir i fylkesnemndssaken skrevet at det er ønskelig å vurdere adopsjon på sikt, men det fattes ikke vedtak om dette. Da adopsjon nevnes i saken framstår det som et varsel om noe mer enn en vanlig omsorgsovertakelse. Barnevernets saksbehandler gir et forvarsel om at saken har en retning ut over en fosterhjemsplassing.

4.2.3 Kommentar: Adopsjon handler om omsorgssvikt i generasjoner

Adopsjon som tema var noe som ble varslet tidlig i de fleste sakene. Alle sakene i materialet handlet om barn under 3 år. 13 av barn blir plassert rett etter fødsel. Bekymringen for barnets helse og utvikling var av en slik karakter at det ble etterspurt om adopsjon var et tema på ulike møter som ble notatført i saken. Noen av mødrene fikk spørsmål om adopsjon før første sak i fylkesnemnda. Slik sett var adopsjonsspørsmålet varslet. Det var saker hvor saksbehandler hadde en rettethet mot adopsjon tidlig i saken.

Som tidligere nevnt er nettverk fraværende for disse mødrene slik det framgår av mappens innhold. Mødrene er svært alene med ansvar for barnet. Mødrenes egen barndom møter dem i form av repetisjon av hva de selv har opplevd som barn- svært mangelfulle omsorgsbetingelser. De fleste mødrene i materialet oppgir at de har vært utsatt for seksuelle overgrep. Materialet bekrefter generasjonsperspektivet (Killén 2004). Det er mange offentlige hjelpere som kjenner mor. Det også de offentlige meldere som er aktive for å si ifra om mors mangel på omsorgskompetanse og behov for hjelp. En psykolog skriver i en sak ... *jeg håper at dette barnet ikke får oppleve den samme omsorgssvikt som mor har opplevd – dette barnet må sikres andre omsorgsbetingelser.* Det er i disse sakene en oppfatning av å rette opp den urett mødrene selv har vært utsatt for i barndommen (Killén 2004).

4.3 Utgangshistorie. Adopsjon som prosess og resultat

Sakene har en kjent slutt gjennom mappens kjente resultat med adopsjon av barnet. Men det er ikke en lik prosess mot adopsjon, her er det ulike fortellinger som jeg viste til i innledning av kapitlet. Jeg velger å vise hvordan samtykke og ikke samtykke til adopsjon er ulike veier, til adopsjon, som gjør barnevernets tilnærming til sakene ulikt.

Det kan se ut til at en samtykke adopsjon etter omsorgsovertakelse følger av en tett beskrivelse av samvær som ikke fungerer på grunn av egenskaper ved mor som gjør henne til en mor som ikke makter å være samværsmor. Det å ikke makte rollen som samværsmor knyttes opp til mors svake evne til å ha et godt samspill med barnet. De sakene som er rene tvangsadopsjoner har mødre som ikke nødvendigvis ikke er gode nok på samvær men de er av ”av og på ” som samværsforeldre (Hansen red. 2001) fordi de ruser seg eller er psykisk ustabile.

4.3.1 Gros sak. Samtykke til adopsjon som en prosess

Gros sak;

Mor får samværsrett: notat etter ett år fra fostermor; ... *Mor kan ikke konsentrere seg om barnet lenge om gangen...*( )

Notater fra saksbehandler nedskrevet etter informasjon fra fosterforeldre

Barnet 1,5 år ... ( )... mor har ingen reaksjon på at barnet er sykt.. ( ) barnet 2 år ... kontakten med mor vanskelig, isolerer seg kan ikke være alene med barnet.. ( )... mor dyttet barnet... ( ) barneverntjenesten informerer mor om at de vil ta opp adopsjon av barnet og fratakelse av fordreansvar, vi hjelper henne til å få en advokat... ( )

Barnet 3 år ... ( ) mor har underskrevet på samtykke om adopsjon hos sin advokat ønsker at fosterforeldre skal få adoptere barnet dersom det er det beste for barnet... ( )

Utgangshistorien er en prosess mot adopsjon som tar tid. Saksbehandler er i forhandlinger med fosterhjemmet og med mor om barnets situasjon. Deltakerne i forhandlingene inkluderer nå fosterhjemmet som har daglig kontakt med barnet. Etter fosterhjemsplasing er dokumentene mer preget av fosterhjemmets posisjon som betydelige deltagere for informasjonsgivere om biologisk mor og barn. I Gros sak kom det fram i fylkesnemndsaken at andre hadde tatt spørsmål om adopsjon opp med mor. Adopsjon var dermed et tema før barnet var 6 mnd. I selve omsorgsovertakelsessaken er det ikke foreslått adopsjon, men i dokumentene som fører fram til dette er det tatt opp som tema.

Saksbehandler holder fast ved tema gjennom dokumentasjon av samvær mellom mor og barn og det som ikke fungerer som et godt samvær for barnet. Det er beskrivelsen av mors fravær av en god nok relasjon til barnet som blir sakens vendepunkt for adopsjonsspørsmålet. Dette er et tema før omsorgsovertakelse og det blir et tema også når samvær skal beskrives.

Det kan se ut til at det er den nitidige dokumentasjon av ikke fungerende samvær som er det som gir den endelige sluttpunktet for argumentasjon for adopsjon. Virkemiddelet som saksbehandler anvender her er dokumentasjonens kraft, gjennom å bruke beskrivelser fra fosterhjemmet, avgitt av fosterhjemmet selv, om mors avvikende atferd mot barnet. Det blir det endelige bevis for at mor ikke kan være en god samværsmor for barnet.

Virkemiddelet blir en form for bevisføring som går over uendelig lang tid for å få fram en god nok beskrivelse av mors atferd som så åpenbar avvikende, at det skal holde i en sak

for retten. Saksbehandlers innsats i saken synes å være å bli god nok til å dokumentere avvik, som er store og sterke nok til å fremme en sak for adopsjon. I denne dokumentasjonen er saksbehandler i bakgrunn mens fosterhjemmet barnet og mor er i forgrunn, som aktive deltakere som utgjør en forskjell når det gjelder å få til en adopsjonssak.

4.3.1.1 Kommentar: Adopsjon en varslet prosess

Saksbehandlers rolle kan framstås som en som står på utsiden og betrakter – en som har det Engebretsen (2007) kaller for et autoralt blikk. En som skal ha et nøytralt og upersonlig blikk på saken. Men notater som er arkivert og dokumentert som hendelser, viser hvordan saken har en rettethet mot noe mer enn de enkelte tekster som er nedtegnet.

Det kan se ut til at det ikke var nøytralitet som var det mest framtreddende men strategi, eller rettethet. Notater og rapporter er laget for en adressat. Adressaten var fylkesnemnda som i Gros sak alt har blitt presentert for adopsjon som tema i omsorgsovertakelsessaken. Slik sett kan en forstå nitidig nedtegnelse om mors atferd som et varsel om en ny sak. Det er særlig notater fra hjemmebesøk, i fosterhjemmet og fra tilsynsfører som står nær barnet og har en personal posisjon til barnet som er sakens kjerne. Barnet ble særlig fokusert og fikk en aktiv deltakerrolle i vurdering etter plassering. Det var barnets reaksjoner på mor og mors mangel på samspill med barnet som ble sentralt. Det var spillet om mors atferd som kunne være til fare for barnet som var situasjonsbeskrivelsene, og som tilsutt endte med et utspill om adopsjon, direkte rettet mot mor. Når tema ble tatt opp med mor sa hun ja til adopsjon dersom,..(). *det er til beste for barnet..()*. En overraskende uttalelse som ville gjøre saken enklere for barnevernet når mor skrev under adopsjonserklæringen. Når mor skrev under på adopsjonserklæringen, kunne det forstås som en erkjennelse fra mor om at barnet ville ha det best uten henne. En annen måte å forstå mors frivillighet på kan være at det var overmakten som satte press på mor. Barnets reaksjoner, som ble beskrevet for mor, ble en narrativ brikke om barnets eget ønske. Tilsutt var det barnets selvoplevelse som ble brukt som argument mot mor. Adopsjon ble et sluttprodukt i en rekke av hendelser, hvor barnet spiller den sentrale rolle i selve adopsjonsbeslutningen.

4.3.2 Annes sak. Tvangsadopsjon som resultat

Annes sak

I motsetning til Gro sin sak ble adopsjon ikke et tema i omsorgsovertagelse saken til Anne og hennes barn. Det var derimot notert som et tema før saken ble fremmet, men ikke i selve omsorgsovertakelse saken. Samvær ble begrenset, og det ble klart at Anne ikke fikk noen form for tilbud om hjelp, uten de pålagte forpliktelser om å legge til rette for samvær. Samværene var få og på nøytralt sted.

Det var nitidige notater om Annes liv i perioden etter omsorgsovertakelse:

*Utdrag fra Journal/dokumentliste ;
barnet 6 mnd...()Anne uteblir fra samvær..() Anne er syk.....()Anne er bostedsløs ...().*

*.Barnet 7 mnd: .... Anne møter ikke til samvær ..
Barnet 8 mnd : rapport fra rusteamet. Anne ruser seg...().
Barnet 9 mnd... Anne kommer ikke til samvær
Barnet 12 mnd : Innhenting av opplysninger fra politi, rusteam, fosterhjem, sosialtjeneste
Barnet 15 mnd ..brev til Annes advokat om fremming av sak til fylkesnemnda om
fratakelse av foreldreansvar og adopsjon*

I motsetning til Gro har Anne en aktiv advokat som får kopi av alle brev til Anne. Det er stor grad av åpenhet mot advokat. Anne selv var vanskelig å holde kontakt med. Notater og dokumenter hadde en rettethet mot å vise at det var Anne som ikke hadde samværskompetanse (Haugli2000). Barnet plasseres som spedbarn og Ann har i løpet av en ett års periode ikke klart å følge opp samværene. Når barnet er 2 år sendes det brev til Annes advokat med informasjon om at saken skal reises for fylkesnemnda, med tanke på fratakelse av foreldreansvar og adopsjon. Anne gir uttrykk for motstand og nekter å samarbeide. Barneverntjenesten skriver i saken; *"bakgrunn for at saken nå reises er Annes omfattende og langvarige problembelastning og ustabile livsførsel og det faktum at hun stadig faller ut av samværsordningen med barnet, senest XX dato."* Saken ble vedtatt som foreslått i fylkesnemnda. Barnet ble adoptert før fem års alder. En måte å forstå Anne på er å se hennes motstand mot adopsjon som en siste rest av vilje som i ettertid kan vise barnet som ble adoptert, at det ikke var med hennes samtykke, tiltross for hennes åpenbare utilstrekkelighet til å kunne ha omsorg for et barn. Det er en maktbalanse i det å kunne si nei til de som bestemmer. Mors motstand kan nettopp forstås som et signal til barnet om at hun ikke ville dette som mor. En tolkning av teksten er at motstand mot adopsjon fra mor, var et symbol på hennes vilje til å kjempe for sitt barn, dersom barnet i framtiden skulle lese sin egen sak. En mor i materialet hadde skrevet et brev til sitt barn, som hun ville at barnet skulle få på sin 18 års dag. Brevet var en kjærlighetserklæring til barnet. Motstand mot adopsjon kan forstås som en måte å forstå mors selvrespekt på. Adopsjon var ikke en prosess av et samarbeid, men et resultat av mors fravær i saken.

4.3.2.1 Kommentar: Fravær av tilstedeværelse

Annes sak er bygd opp av narrative brikker som er rettet mot hennes livsførsel som rusmisbruker. Selve omsorgsovertagelsen er begrunnet i hendelser både fra fortid og nåtid for å begrunne vedtaket. Men etter plassering i fosterhjem er det hendelser i nåtid som gjelder Annes rusatferd som vektlegges. Det er mindre fokus på barnet i og med at barnet ikke har mange samvær med mor. Situasjonen som beskrives er hendelser knyttet til mangel på ansvar for eget liv og ansvar for oppfølging av samvær. Situasjoner i nåtid blir knyttet sammen med fortid i den grad betydningen av fortid bekrefter nåtidshendelser. Selve argumentet for adopsjon er mors ustabile rusliv med lite vilje til endring. Dette igjen påvirker hennes opplevde evne til å være samværsmor. Mors karakter blir iscenesatt i teksten i journaloversikten som en mor uten vilje eller evne til å følge sitt barn som er fosterhjemsplassert. Det er i kontrast til mors mangel på vilje og evne til samvær at barnets beste beskrives. Men mors mangel på vilje og evne er ikke løst fra fortiden. Det er handlinger langt tilbake i tid som omtales i utallige dokumenter som er selve visualisering av *"problembelastning og ustabile livsførsel"* som er et hovedargument for

adopsjon i saken til fylkesnemnda.. Det diskursive tema i Annes sak er også barnets beste i perspektiv av mors handlinger.

Anne ble framstilt med karakteristikk knyttet til handlingene som fører til forståelsen av henne som mor, som "ikke god nok". Handlingene ble særlig knyttet til ikke å følge sitt barn i samvær når hun fikk tillatelse til dette. Dette blir en slags karakteristikk av mor som en dårlig egenskap hun har med seg. Det er ikke samspill med barnet det handler om, men fravær av tilstedeværelse. Selve omsorgsovertakelsen er knyttet til det å ruse seg, hendelser som et rusliv fører med seg. Det er situasjoner som skyldes rus, ikke nødvendigvis egenskap ved morsrollen.

I motsetning til dette var Gros sak preget av beskrivelser av barnet og samspill med barnet. Gro kommer til kort i kraft av egenskaper knyttet til henne som person i samspill med barnet. Det er gjennom utsagn og indirekte handlinger knyttet til observasjoner vi ser Gro som person med visse egenskaper som ikke gjør henne "god nok" som mor. Det er dermed to ulike måter å forstå bakgrunn for adopsjon på, både gjennom fravær av ønskede handlinger og gjennom egenskaper knyttet til tilstedeværelse med barnet, men ved fravær av god nok samspills kompetanse med barnet.

5. Oppsummering og konklusjon

Hva kan bevege en sak fra fosterhjem til adopsjon?

Bakgrunnen for en fosterhjems plassering er å opprettholde en kontakt til de biologiske foreldre og målet er å tilbakeføre barna. Det dette materialet viser er det motsatte, et anbefalt brudd med de biologiske foreldre. For å forstå akkurat hvorfor noen saker endte med adopsjon har mitt forskerblikk vært rettet mot hvordan saksbehandler, akkurat i disse sakene tekstlig argumenterer på måter som førte sakene fram til det ekstraordinære tiltak som adopsjon. Jeg har vist at når saksbehandler nitidig noterer ned samtaler og notater fra "andre" offentlige hjelpere, som igjen dokumentføres i journalen, er dette spor av handlinger som retter seg mot en framtidig mulig avgjørelse om adopsjon. Inngangshistoriene er et varsel om saker som er noe mer enn en sak som kan holde med hjelpetiltak i seg selv. Det er tidlige spor av bekymring i sakene som fører leseren mot en forståelse av omsorgsvikt av en slik karakter at barnet må plasseres.

Når det i dette materialet er små barn, halvparten av dem nyfødte, som blir tatt under omsorg, er det sterke signaler om et bestemt fokus på barna gjennom noen bestemte forståelser av mødre. Mødrene klassifiseres som omsorgssviktende. Det er mødre med tung problematikk knyttet til rus, psykiatri og utviklingshemming. Det i seg selv å plassere spe og små barn under omsorg har betydelige følger for tilknytning mellom mor og barn (Broberg, Mothander, Granquist, Ivarsson 2008). En har kunnskap om hvor skadelig det kan være for barnet å skilles fra sine foreldre i små og spedbarnsalder. Det er derfor ekstraordinært når små barn tas under omsorg. Ward, Munor og Deraden (2006) viser til fare for forsinkelser av endelige beslutninger i et barnevernsbyråkrati. For spe og småbarn kan denne typen forsinkelser få konsekvenser for barnets tilknytning til sine omsorgspersoner. En mulig forståelse av akutt plassering av spedbarn, kan være et ønske om minst mulig ustabilitet for barnet, gjennom unngåelse av flere brudd med nære omsorgspersoner. Tidlige tanker om behov for adopsjon i tekstene kan være et spor av tanker om å bygge mest mulig stabilitet og kontinuitet for et barn.

Det er vissheten om at barnet ikke kan være hos mor etter fødsel på grunn av mors uforutsigbare atferd, eller observasjon av mor og barn i samspill under barnets første år som fører til beslutning om plassering av barnet. Tidlig fokus på adopsjon følges opp av saksbehandler gjennom saken, kanskje nettopp fordi kunnskap om barnets utsatthet for tilknytningsskader har en forankring i saksbehandlers erfaring og kunnskapsgrunnlag (Svensson 1980, Goldstein, Freud og Solnit 1980, Killén 2008, Kvello 2010)

Forståelsen av tilknytning og tilknytningsskader kan være en måte å forstå tidlig tanker om overgang til adopsjon for et barn. Dersom det er bekymring for barnets framtidige stabilitet og kontinuitet i omsorg som står i fokus, kan fosterhjems plassering vise seg å

være en usikker plasseringsform. Det er mange barn som skifter bosted på grunn av brudd i plasseringene. Havik og Christensen (2009), også dokumentert i NRK Brennpunkt, viser til at ungdommer i deres undersøkelse flyttet gjennomsnittelig 3,5 ganger i løpet av 7 til 8 år. De støtter seg til annen forskning som også viser det samme. Det fokuseres tidlig på adopsjon som en mulighet i min undersøkelse. Det kan være en rimelig tolkning at saksbehandleren skriver adopsjon inn i saken på et tidlig tidspunkt, nettopp fordi det er de små barns behov for kontinuitet og stabilitet det handler om. Det at sakene fortolkes gjennom bestemte blikk på mor, hvor stabilitet og kontinuitet kommer i spill for barnet, fører til en vurdering av om fosterhjem er et godt nok alternativ. Barnets lave alder ved plassering og mors ustabile og avvikende atferd sikrer saken for saksbehandlers vurdering i fylkesnemnda.

På sporet av adopsjon gjennom beskrivelse av mor og barn

Mors bakgrunnshistorie og vedvarende problematiske livshistorie settes i kontrast til barnets framtidige mulighet for et liv med tilstrekkelig omsorg. Slik blir beskrivelse av barnet i samspill med mor viktig for dokumentasjon av vedvarende fare for barnet. Der barnet blir plassert ved fødsel er det mors uforutsigbare atferd over tid, også tett knyttet til mors barndomshistorie, som blir forklaring på manglende tro på endring hos mor. Tekstene i barnevernsmappene gir til sammen en retning som peker mot adopsjon. Beskrivelse av samspill mellom mor og barn, eller innhentet informasjon fra bl.a mors psykolog eller helsesøsters observasjon av mor, innebærer en konstruksjon av sammenheng som gir støtte til ideen om adopsjon. Slik blir dokumenter og notater ikke tilfeldig plassert i en mappe, men utgjør et samlet materialet som gir retning til saken. En måte å se på dokumentene er at de har en funksjon som fører fram til adopsjon både som prosess og resultat. Det er slik sett ikke saken i seg selv som er avgjørende for resultatet, men hvordan saksbehandler klarer å samle ulik informasjon sammen til en helhet som støtter opp hans vurderinger. Beskrivelse av barnets situasjon og mors livshistorie er kompliserende handlinger. Beskrivelsene gir ikke leseren av dokumentene rom for å tro på at deltagerne i saken har noen mulighet til å endre situasjonen til noe annet eller bedre. Motsetning mellom fosterhjem og adopsjon settes i spill på bakgrunn av fortellinger om barnet og mors vedvarende problematiske livssituasjon. Men det er saksbehandlers blikk for muligheten til å bruke informasjonen, til noe mer enn en ordinær plassering, som viser til et annet resultat.

Avslutning

Denne undersøkelsen har vist at det i dette materialet var små barn som ble tatt under omsorg og deretter adoptert i perioden 1985 til 2009. Adopsjonsprosessen kunne være både kort og lang. Det var mødre med ekstraordinære problemer som kom fram i teksten,

men ikke nødvendigvis mødre med mer ekstraordinære saker enn andre mødre med barn under omsorg i barnevernet. Det er ikke nødvendigvis sakene som er forskjellig fra andre saker, men saksbehandlerens evne til å forfølge sakene gjennom systematikk og rettethet som utgjorde forskjellen. Sakene som er representert i materialet forteller en historie om en varslet adopsjonsprosess, eller det å være på sporet av en mulig adopsjon. Det var gjennom systematikk og kontinuitet dokument ble lagt til dokument i barnevernsmapper, slik at de tilslutt kunne bli en samlet historie om nødvendigheten av et annet liv enn det biologisk forventede. Barna i materialet er unntakene i barnevernets tiltaksmuligheter. Deres biologiske foreldre kunne i noen saker ønske adopsjon etter lange prosesser (*..dersom det er til barnets beste ...*), som en mor sa, mens andre kjempet til det siste mot adopsjon. Barnet var sentrale deltagere i saken, men de kom i skyggen av mors handlinger og egenskapsbeskrivelser.

Referanser

Adopsjonsloven av 1917

Andenæs, A. (2000). *Et barnevern med lydhørhet for barnet*. Fra generelle risikofaktorer og globale modeller til forståelse av spesifikke, tilrettelagte dagliglivserfaringer. Oslo: NOVA

Angell, B. Ø. (2010). Barnet som aktør og kunnskapsbærer. *Norges Barnevern*, Årg. 87, Nr 3, s. 141-150

Askeland, A.G, og Molven, O. (2006). *Dokument i klientarbeid*; journaler. Sosialrapportar og saksframstilling i sosialt arbeid. Oslo: Gyldendal

Aslestad, P. (1997). *Pasienten som tekst. Fortellerrollen i psykiatriske journaler* Gaustad 1890-1990. Oslo: Tano Aschehoug

Backe-Hansen, E. (2000). *Adopsjon som barnevernstiltak: Faglig godt men likevel ikke ønsket? Norges barnevern*, Årg. 77, Nr 3, s 37-48

Backe-Hansen, E., Egelund, T. og Havik, T. (2010). *Barn og unge i fosterhjem – en kunnskapsstatus*. Oslo: NOVA. http://www.nova.no/asset/4330/3/4330_3.pdf hentet 04.05.2012

Bal, M. (1997). *Narratology: Introduction to the theory of narrative*. Toronto: University of Toronto Press

Barne- og likestillingsutvalget. BLD Nyhet 18.2.2011

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/pressesenter/pressemeldinger/2011/utvalg-som-skal-vurdere-biologisk-prinsi.html?id=633852> hentet 30.05.2011

Barneombudet (29. september 2009) Dagsrevyen [TV program] Oslo: NRK 1

Bendiksen Lena R.L. (2008). *Barn i langvarige fosterhjems plasseringer – foreldreansvar og adopsjon*. Bergen: Fagbokforlaget.

Berg, B., Fladstad, T. og Lauritsen, K. (2006). *Kvinneliv i eksil*. Oslo: Gyldendal

Berg, T. (2010). Adopsjon som barnevernstiltak. *Norges barnevern*. vol 87 nr 1, s 48-62

Bergstrøm, G og Boreus, K. (red). (2008) *Textens mening og makt*; metodebok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys. Lund: Studentlitteratur

Bowlby, J. (2005). *A secure base : clinical applications of attachment theory*. London: Routledge

Brennpunkt (8. november 2010) Brennpunkt [TV program] Oslo: NRK 1.

Broberg, A, Mothander, P., Granquist, P. og Ivarsson, T. (2008). *Anknytning i praktiken; tillämpningar av anknytningsteorin*. Stockholm: Natur och kultur

Brodén, M.B. (1989). *Mor och barn i ingenmansland*. Stockholm: Almqvist & Wiksell

- Bunkholdt, V. og Sandbæk, M.(2008). *Praktisk barnevern*. Oslo: Universitetsforlaget
- Castle, J., Beckett, C. og Groothues, C. (2000). Infant adoption in England A longitudinal account of social and cognitive progress *Adoption and Fostering* Vol.24, No. 3, p. 26-35
- Christoffersen, M,N., Hammen, I., Raft Andersen, K. og Jeldtoft, N (2007). *Adoption som indsats* En systematisk gjennomgang af udenlandske erfaringer. København, SFI- Det Nationale Forskningscenter for velfærd
- Clausen, S.E, Kristoffersen,L.B. (2008). *Barneverns klienter i Norge 1990-2005*:En longitudinell studie NOVA-rapport nr. 3
- Derrida,J. (2002).*Lovens makt*, Oslo: Spartacus
- Egelund.T. (1997). *Beskyttelse af barndommen*; Socialforvaltningers risikovurdering og indgreb. København: Hans Reitzels forlag
- Engebretsen, E. (2006). *Barnevernet som tekst. Nærlesning av 15 utvalgte journaler fra 1950 og 1980 tallet*. Oslo: Det humanistiske fakultet, Universitetet i Oslo.
- Engebretsen, E. (2007). *Hva sa klienten?* Retorikken i barneverns journaler. Oslo. Cappelen akademisk
- Goldstein,J, Freud, A,og Solnit, A. (1980) *Retten til barnet, Barnets rett*. Oslo; Universitetsforlaget
- Grinde, T. (2006-2009) Om adopsjon. Upublisert.
- Gundersen,A. og Young, E.(2010) Barnevernsarbeiderens erfaringer med mødre som har intellektuelle funksjonshemminger. Porsgrunn: Høgskolen i Telemark
- Hagen, G. (2001). *Barnevernets historie: om makt og avmakt i det 20 århundrede*. Oslo: Akribe
- Hall, C. (1997). *Social Work as Narrative*. Storytelling and persuasion in professional texts. London: Ashgate
- Hansen, F. (red.) (2001). *Barn som lever med foreldres rusmisbruk* , Oslo: Ad Notam Gyldendal
- Haugli,T. (2000). *Samværsrett i barnevernssaker*. 2.utg. Oslo: Universitetsforlaget
- Havnen, K., Christiansen, Ø. og Havik, T. (1998). Når gir barnevernet hjelp?: barn i risiko- mellom samfunnets ansvar og privatlivets fred? *Norges Barnevern*, Årg.75, nr.2, s. 4-14
- Havik,T. og Christiansen, Ø. (2009). Plassert av barnevernet; Får barnet en situasjon preget av stabilitet? *Norges Barnevern* Årg. 86, nr 1, s. 28-40
- Hennum N. (2006) Likestillingens utfordringer: Å avskjønne omsorg for barn *Sosiologi i dag*, Årgang 36, nr. 3, s. 35-58

- Hognestad, M. og Steenberg, K.(2000). *Adopsjonsloven* :kommentarutgave. Oslo: Universitetsforlaget
- Hollis, F. (1964). *Casework:A Psychosocial Therapy*. New York: Random House
- Hvalvik,S. og Young,E. (2006).*Fødehem i Telemark ” Et sted hvor hun kan seg til rette og bo...”* Porsgrunn: Høgskolen i Telemark
- Kempe, R. og Kempe, C.H. (1979). *Barnemishandling*. Oslo: Universitetsforlaget
- Kildedal, K., Uggerhøj, L., Nordstoga, S. og Sagatun,S. (2011). *Å bli undersøkt – norske og danske foreldres erfaringer med barnevernsundersøkelsen*, Oslo: Universitetsforlaget
- Killén K.(2004). *Sveket*. Oslo: Kommuneforlaget
- Killén,K.(2001). *Barndom varer i generasjoner*. Oslo: Kommuneforlaget
- Kvale, S. og Brinkman,S. (2008). *Det kvalitative forskningsintervju*. 2. utg. Oslo: Gyldendal
- Kvello, Ø. (2007). *Utredning av atferdsvansker, og omsorgssvikt og mishandling*. Oslo: Universitetsforlaget
- Kvello Ø. (2010). *Barn i risiko*. Skadelige omsorgssituasjoner. Oslo: Gyldendal akademisk
- Lov om barnevern 17. juli 1953
- Lov om barneverntjenester av 17. juli 1992 nr. 100
- Meyer, B.S. (2007). *Mødre uten barn: Fra adopsjonens ukjente historie*. Rakkestad: Valdisholm forlag
- Moe, V., Slinning, K. og Hansen, M.B. (2010). *Håndbok i sped- og småbarns psykiske helse*. Oslo: Gyldendal akademisk
- Norges offentlige utredninger (NOU) 2000:12. Barnevernet i Norge. Tiltaksvurderinger, nye perspektiver og forslag til reformer. Oslo: Statens forvaltningstjeneste
- Norges offentlige utredninger (NOU) 2009:21. Adopsjon - til barnets beste. En utredning om de mange ulike sidene ved adopsjon. Oslo: Statens forvaltningstjeneste
- Norges offentlige utredninger (NOU) 2012:5. Bedre beskyttelse av barns utvikling. Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet. Oslo: Statens forvaltningstjeneste
- NRK Brennpunkt ”Ingens barn” tilgjengelig fra http://www1.nrk.no/nett_tv/klipp/55467 (sett 18.10.2011)
- Nygren, P. (1995). *Profesjonelt barnevern som barneomsorg*. Fra teori til verktøy. Oslo: Ad Notam Gyldendal
- Olsen, K. (1998). *Krigens Barn: De norske krigsbarna og deres mødre*. Oslo: Forum, Aschehoug

- Perlman, H. (1957). *Social case work : a problem-solving process*. Chicago: University of Chicago Press
- Robertson, A. (2008) Narrativanalys. I: G. Bergstrøm og K. Boreus (red) *Textens mening og makt*; metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys, s. 219-262. Lund: Studentlitteratur
- Sellick, C., Thoburn, J. og Pholpot, T. (2004). *What works in adoption and foster care?* Ilford: Barnardo's
- Skivenes, M. (2009). Kontakt med biologisk familie etter adopsjon i barnevernet til barnets beste. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernsrettslige spørsmål*. Årg. 7, Nr. 3, s. 134-155
- Statistisk Sentralbyrå. Barn og unge barnevern <http://www.ssb.no/barnevern/arkiv/> hentet 30. mai 2011
- Svensson, N.P. (1980). *Barn uten tilhørighet*. Om barnevern og stoffmisbruk. Oslo: Universitetsforlaget
- Thagaard, T. (2008). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. 3. utg. Bergen: Fagbokforlaget
- Tizard, B. (1977). *Adoption: A second chance*. New York: Free Press
- Triseloties, J., Feast, J. og Kyle, F. (2005). *The Adoption Triangle Revisited*. A study of adoption, search and reunion experiences. London: BAAF
- Vergemålsloven av 1896
- Ward, H, Munro, E. og Dearden, C. (2006). *Babies and Young Children in care*. Life Pathways, Decision-making and Practice. London: Jessica Kingsley
- White, H. (2003). *Historie og fortelling*. Oslo: Pax
- Zelizer, V.A. (1994). *Pricing the Priceless Child: The Changing Social Value of Children*. Princeton: Princeton University Press
- Östberg, F. (2010). *Bedömningar och beslut*. Från anmälan till insats i den sociala barnvården. Stockholm: Stockholms universitet

HiT skrift / HiT Publication

Ellinor Young: På sporet av adopsjon. 47 s. (HiT-skrift 2/2012)

Nanna Løkka og Geir Vestheim (red.): KulturRikets Tilstand 2011. 73 s. (HiT-skrift 1/2012)

Inger M. Oellingrath, Martin V. Svendsen, Ingunn Fjørtoft og Ingebjørg Hestetun: Kostholds- og måltidsmønster, fysisk aktivitet og vektutvikling hos barn i grunnskolen i Telemark. 32 s. HiT-skrift 5/2011.

Jan Heggenes, Frode Bergan og Espen Lydersen: Fiskebiologiske undersøkelser i forbindelse med pålegg om fysiske utbedringer i Vallaråi, Seljord i Telemark. 43 s. (HiT-skrift 4/2011)

Nils E. Sørgaard: Pariteter og stabiliseringspolitikk. 87 s. (HiT-skrift 3/2011)

Jens Wollebæk, Knut H. Røed og Jan Heggenes: Genetisk struktur hos ørret i Mjøsa. 48 s. (HiT-skrift 2/2011)

Per Mangset og Kjærsti Skjeldal (red.): KulturRikets Tilstand 2010. 83 s. (HiT-skrift 1/2011)

Astrid Gundersen og Ellinor Young: Barnevernsarbeideres erfaringer med mødre som har intellektuelle funksjonshemminger. 43 s. (HiT-skrift 5/2010)

Niklas Kreander, Vivien Beattie & Ken McPhail: Charity Ethical Investment in Norway. 46 s. (HiT Publication 4/2010)

Espen Lydersen, Anne Trasti og Jostein Sageie: Tilførsler av næringsstoffer, metaller og andre miljøgifter til grenlandsfjordene 2008. 74 s. (HiT-skrift 3/2010)

Per Mangset og Espen S. Matheussen (red.): KulturRikets Tilstand 2009. 93 s. (HiT-skrift 2/2010)

Ragnar Prestholdt: Fotomotivundersøkelsen i Vrådal og Tinn 2008. 48 s., 1 cd (HiT-skrift 1/2010)

Kirsten Palm og Hein Lindquist: Læring i en flerspråklig skole. Tospråklig opplæring på barnetrinnet – et eksempel på en organiseringsmodell. 60 s. (HiT-skrift 3/2009)

Jan Heggenes, Jostein Sageie og Jostein Kristiansen: Rehabilitering av elvehabitat i Tokkeåi, Dalen i Telemark: Tilstand og tiltak. 85 s. (HiT-skrift 2/2009)

Sigrun Hvalvik: ”Skal vi dele en historie”? Personlige erfaringer som inntak til forståelse i eldreomsorgen. 20 s. (HiT-skrift 1/2009)

Inger M. Oellingrath, Martin V. Svendsen, Michael Reinboth: Kostholds- og måltidsmønster, fysisk aktivitet og vektutvikling hos barn i grunnskolen i Telemark, del 1, 4. klassetrinn. 26 s. (HiT-skrift 4/2008)

Anne Svånaug Haugan, Niels Kayser Nielsen og Peter Stadius (red.): Musikk og nasjonalisme i Norden. 162 s. (HiT-skrift 3/2008)

Niklas Kreander, Vivien Beattie & Ken McPhail: Charity ethical investment: Policy practice and disclosure. 49 s. (HiT Publication 2/2008)

Ragnar Prestholdt: Fotomotivundersøkelsen på Geilo, Hovden og i Rauland 2007. 54 s., 1 cd (HiT-skrift 1/2008)

Anne Aasmundsen, Per Isaksen og Ragnar Prestholdt: Reiselivsundersøking i Setesdal 2006. 47 s., vedlegg. (HiT-skrift 1/2007)

Jan Heggenes og Jostein Sageie: Rehabilitering av Måna, Tinn i Telemark: Tilstand og tiltak. 73 s. (HiT-skrift 6/2006)

- Nils Per Hovland:** Bygg nettverk – stå på! En studie av entreprenørielle prosesser i Buskerud, Telemark og Vestfold. 45 s. (HiT-skrift 5/2006)
- Sigrun Hvalvik og Ellinor Young:** "Et sted hvor hun kan finne seg til rette og bo...". Om ugifte mødre og fødehjem i Telemark i perioden 1916-1965. 36 s. (HiT-skrift 4/2006)
- Halvor Kleppen:** Etikette i golf. 71 s. (HiT-skrift 3/2006)
- Arne Hjeltnes:** Kartlegging av habitater til hjort i deler av 4 kommuner i Telemark. Utprøving av objektbasert klassifikasjon på Landsat 5 satellittdata. 35 s., 1 kart. (HiT-skrift 2/2006)
- Arne Hjeltnes:** Høyoppløselige bilder som grunnlag for overvåking av endringer i fjellvegetasjon. Skisse til nytt registreringssystem. 47 s. (HiT-skrift 1/2006)
- Ole Martin Høystad:** Tempo og paradoks i MENTALITETSHISTORISKE ENDRINGAR. Undset-Elias-Foucault. 40 s. (HiT-skrift 7/2005)
- Ole Martin Høystad:** Hjertet i hjernen. Det biologiske grunnlaget for kjenslene. 49 s. (HiT-skrift 6/2005)
- Else Marie Halvorsen:** Forskning gjennom skapende arbeid? 61 s. (HiT-skrift 5/2005)
- Synne Kleiven:** Overvåking av Prestevju rensepark. Sluttrapport 2002-2004. 15 s., vedlegg. (HiT-skrift 4/2005)
- Anne Aasmundsen, Per Isaksen og Ragnar Prestholdt:** Reiselivsundersøking i Setesdal 2004. 48 s. (HiT-skrift 3/2005)
- Bjørn Egeland, Norvald Fimreite and Olav Rosef:** Liver element profiles of red deer with special reference to copper, and biological implications. 32 s. (HiT Publication 2/2005)
- Arne Lande, Kjell Lande og Torstein Lauvdal (2005):** Fiskeundersøking i 4 kalka vatn på Gråhei, Bygland kommune, Aust-Agder. 22 s. (HiT-skrift 1/2005)
- Oddvar Hollup (2004):** Educational policies, reforms and the role of teachers unions in Mauritius. 37 s. (HiT Publication 8/2004)
- Bjørn Kristoffersen (2004):** Introduksjon til databaseprogrammering med Java. 33 s. (HiT-skrift 7/2004)
- Inger M. Oellingrath (2004):** Kosthold, kroppslig selvbylde og spiseproblemer blant ungdom i Porsgrunn. 45 s. (HiT-skrift 6/2004)
- Svein Roald Moen (2004):** Knud Lyne Rahbeks Dansk Læsebog og Exempelsamling til de forandrede lærde Skolers Brug. 491 s. (HiT-skrift 5/2004)
- Tangen, Jan Ove, red. (2004)** Kyststien – tre perspektiver. 27 s. (HiT-skrift 3/2004)
- Jan Ove Tangen (2004):** Idrettsanlegg og anleggsbrukere-tause forventninger og taus kunnskap. 59 s. (HiT-skrift 2/2004)
- Greta Hekneby (2004): Fonologisk bevissthet og lesing. 43 s. (HiT-skrift 1/2004)
- Ingunn Fjørtoft og Tone Reiten (2003):** Barn og unges relasjoner til natur og friluftsliv. 83 s. (HiT-skrift 10/2003)

- Else Marie Halvorsen** (2003): Teachers' understanding of culture and of transference of culture. 40 s. (HiT-skrift 9/2003)
- P.G. Rathnasiri and Magnar Ottøy** (2003): Oxygen transfer and transport resistance across Silicone tubular membranes. 31 s. (HiT Publication 8/2003)
- Else Marie Halvorsen** (2003): Den estetiske dimensjonen og kunstfeltet - ulike tilnærminger. 17 s. (HiT-skrift 7/2003)
- Else Marie Halvorsen** (2003): Estetisk erfaring. En fenomenologisk tilnærming i Roman Ingardens perspektiv. 12 s. (HiT-skrift 6/2003)
- Steinar Kjosavik** (2003): Fra forming til kunst og håndverk, fagutvikling og skolepolitikk 1974-1997. 48 s. (HiT-skrift 5/2003)
- Olav Solberg, Herleik Baklid, Peter Fjågesund, red.** (2003): Tekst og tradisjon. M. B. Landstad 1802-2002. 106 s. (HiT-skrift 4/2003)
- Ella Melbye** (2003): Hovedfagsoppgaver i forming Notodden 1976-1999. Faglig innhold sett i lys av det å forme. 129 s. 1 CD-rom. (HiT-skrift 3/2003)
- Olav Rosef m.fl.** (2003): Escherichia coli-bakterien som alle har –men som noen blir syke av – en oversikt. 22 s. (HiT-skrift 2/2003)
- Olav Rosef m.fl.** (2003) Forekomsten av *E.coli* O157 ("hamburgerbakterien") hos storfe i Telemark og i kjøttdeig fra Trøndelag (2003) 25 s. (HiT-skrift 1/2003)
- Roy Istad** (2002): Oppretting av polygon. 24 s. (HiT-skrift 3/2002)
- Ella Melbye, red.** (2002): Hovedfagsstudium i forming 25 år. 81 s. (HiT-skrift 2/2002)
- Olav Rosef m.fl.**(2001): Hjorten (*Cervus elaphus atlanticus*) i Telemark. 29 s. (HiT-skrift 1/2001)
- Else Marie Halvorsen** (2000): Kulturforståelse hos lærere i Telemark anno 2000. 51 s. (HiT-skrift 4/2000)
- Norvald Fimreite, Bjarne Nenseter and Bjørn Steen** (2000) : Cadmium concentrations in limed and partly reacidified lakes in Telemark, Norway. 16 s. (HiT-skrift 3/2000)
- Tåle Bjørnvold** (2000): Minimering av omstillingstider ved produksjon av høvellast. 65 s. (HiT-skrift 2/2000)
- Sunil R. de Silva, ed.** (2000): International Symposium. Reliable Flow of Particulate Solids III Proceedings. 11- 13. August 1999, Porsgrunn, Norway. Vol. 1-2 (HiT-skrift 1/2000)

HiT notat / HiT Working Paper

- Heidi Haukelien** (2008) I velferdsstatens randsone. Evaluering av Boteam, Porsgrunn. 75 s. (HiT-notat 3/2008)
- Olav Tangvald-Pedersen , red.** (2008) ”Å komme seg”. Pasientformulert rehabilitering. 50 s. (HiT-notat 2/2008)
- Jan Heggenes** (2008) Tinfos I – kanalisering av undervannet, fiskebiologiske vurderinger. 14 s. (HiT-notat 1/2008)
- Olav Dalland og Kjersti Røsvik** (2007) Fra intensjon til realitet og tilbake til intensjonen igjen. Evaluering av fleksibelt bachelorstudium i sykepleie. 77 s. (HiT-notat 3/2007)
- Per Gunnar Disch m.fl.** (2007) Feltarbeid på nett. En oppsummering av erfaringer fra feltarbeid på fleksibel sykepleierutdanning kull 2002. 11 s. (HiT-notat 2/2007)
- Per Gunnar Disch og Anne K. Malme, red.** (2007) Selvevaluering av fleksibelt bachelorstudium i sykepleie. Fra intensjon til realitet. 77 s. (HiT-notat 1/2007)
- Sidsel Beate Kløverød** (2004) Tap av verdighet i møte med offentlig forvaltning. 135 s. (HiT-notat 2/2004)
- Roy M. Istad** (2004): Tettere studentoppfølging? Undervegsrapport fra et HiT-internt prosjekt. 15 s.(HiT-notat 1/2004)
- Eli Thorbergesen m.fl.** (2003):”Kunnskapens tre har røtter...” Praksisfortellinger fra barnehagen. En FOU-rapport. 42 s. (HiT-notat 5/2003)
- Per Arne Åsheim , ed.** (2003) : Science didactic. Challenges in a period of time with focus on learning processes and new technology. 54 s. (HiT Working Paper 4/2003)
- Roald Kommedal and Rune Bakke** (2003):Modeling Pseudomonas aeruginosa biofilm detachment. 29 s. (HiT Working Paper 3/2003)
- Elisabeth Aase** (2003): Ledelse i undervisningssykehjem. 27 s., vedlegg. (HiT-notat 2/2003)
- Jan Heggenes og Knut H. Røed** (2003): Genetisk undersøkelse av stamfisk av ørret fra Måna, Tinnsjø. 10 s. (HiT-notat 1/2003)
- Erik Halvorsen, red.** (2002): Bruk av Hypermedia og Web-basert informasjon i naturfagundervisningen. Presentasjon og kritisk analyse. 69 s. (HiT-notat 2/2002)
- Harald Klempe** (2002): Overvåking av grunnvannsforurensning fra Revdalen kommunale avfallsfylling, Bø i Telemark. Årsrapport 2000. 24 s. (HiT-notat 1/2002)
- Jan Ove Tangen** (2001): Kompetanse og kompetansebehov i norske golfklubber. 12 s. (HiT-notat 6/2001)
- Øyvind Risa** (2001): Evaluering av Musikk 1. 5 vektall. Desember 2000. Høgskolen i Telemark, Allmennlærerutdanninga på Notodden. 39 s. (HiT-notat 5/2001)

Harald Klempe (2001): Overvåking av grunnvannsforurensning fra Revdalen kommunale avfallsfylling, Bø i Telemark. Årsrapport 1999. 22 s. (HiT-notat 4/2001)

Harald Klempe (2001): Overvåking av grunnvannsforurensning fra Revdalen kommunale avfallsfylling, Bø i Telemark. Årsrapport 1998. 22 s. (HiT-notat 3/2001)

Sigrun Hvalvik (2001): Tolking av historisk tekst – et hermeneutisk perspektiv. Et vitenskapsteoretisk essay. 28 s. (HiT-notat 2/2001)

Sigrun Hvalvik (2001): Georg Henrik von Wright. Explanation of the human action : an analysis of von Wright's assumptions from the perspective of theory development in nursing history. 27 s. (HiT-notat 1/2001)

Arne Lande og Ralph Stålberg, red. (2000): Bruken av Hardangervidda – ressurser, potensiale, konflikter. Bø i Telemark 8.-9. april 1999. Seminarrapport. 57 s. (HiT-notat 3/2000)

Nils Per Hovland (2000): Studenter i oppdrag: ein rapport som oppsummerer utført arbeid og røynsler frå prosjektet "Nyskaping som samarbeidsprosess mellom SMB og HiT", 1998-2000. 24 s. (HiT-notat 2/2000)

Jan Heggenes (2000): Undersøkelser av gyteplasser til ørret i Tinnelvas utløp fra Tinnsjø (Tinnoset), Notodden i Telemark, 1998. 7 s. (HiT-notat 1/2000)

HiT-skrift og HiT-notat kan bestilles fra Høgskolen i Telemark, kopisenteret i Bø:
e-post: kopi-bo@hit.no, tlf. +47 35952834

HiT Publications and HiT Working Papers can be ordered from the Copy Centre,
Telemark University College, Bø Campus:
email: kopi-bo@hit.no, tel.: +47 35952834

De fleste HiT-skrift og HiT-notat finnes elektronisk i TEORA -Telemark Open Research Archive
<http://teora.hit.no/dspace/>

You will find most of the HiT Publications and HiT Working Papers in full-text in TEORA -
Telemark Open Research Archive <http://teora.hit.no/dspace/>